

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 988

25. OŽUJKA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Dan zajednice

Potpورا i saborskih
zastupnika

SADRŽAJ

9

Posjet Zdravke Bušić Domu DSHV-a
**Fokus na
političkim pitanjima**

10

Osječko-baranjski župan posjetio
Monoštor

**Obveza Hrvatske
je pomagati Hrvatima
izvan domovine**

12

Jozo Solga, nositelj liste Hrvatske
državne samouprave u Mađarskoj
**U konkurenciji
s političkim strankama**

20

Proletna sjetva na zapadu Bačke
Sijačice ukočilo vrijeme

22

Program UG-a *Urbani Šokci*
**Predstavljanje knjige
i tradicijske odjeće**

32

Sunakladnički projekt vukovarske
podružnice Instituta Ivo Pilar i ZKVH-a

**Demografska
i društvena održivost
Hrvata u Vojvodini**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Bilo nekad

Od Beograda do Novog Sada od sada će se vlakom putovati 35 minuta. Toliko će trebati *Sokolu*, koji će razdaljinu od osamdesetak kilometara preletjeti brzinom od 200 kilometara na sat dionicom nove brze pruge Beograd – Budimpešta. Istodobno, neke druge pruge odlaze u staro željezo. One vojvođanske. Više od 400 kilometara. Jeste da desetljećima na njima raste korov, da posljednji vlak koji je njima prošao pamte samo oni vremešni, ali meni je žao tih pruga. Možda ne pruga kao pruga, već onoga što smo nekada bili, a bili smo dio Europe, poslije Engleske, s najrazgranatijom mrežom pruga.

I jeste se tim prugama klackalo duže od sokolovog leta, ali se njima stizalo do skoro svakog mjesta, sela, salaša. Ali ima i neke sličnosti. Kažu, prvi vlak koji je stigao u Sombor, a bilo je to prije 153 godine, dočekalo je 10.000 Somboraca. I *Sokola* je iz Beograda ispratilo, a u Novom Sadu dočekalo nekoliko tisuća građana. Razlika je samo u tome što oni od prije 153 godine nisu bili na partijskom zadatku.

I strah me sada da poslije pruga ne ostanemo i bez Velikog bačkog kanala. Ionako više nema funkciju i značaj koji je imao u doba kada je prokopan, kada su njime godišnje plovile tisuće lađa. Što će nam? Treba ga održavati, čistiti, oko njega legu se komarci, stavio nas je na popis područja s najzagađenijim vodotokom u Europi. Dovoljno je da ostane zabilježeno da je njegova gradnja bila revolucionarni pothvat tog doba, da je prokopan bez strojeva, s 3.500, neki izvori navode i 4.000, pari ruku.

Bez prepoznatljive vojvođanske arhitekture već polako ostajemo. Kome trebaju velike kuće i još veća dvorišta? Neracionalno, kad se na istom prostoru može napraviti 20-30 stanova i još za svaki stan osigurati parkiralište. Što bi bilo (ne smijem ni pomisliti) kada bi netko u zamahu gradnje oko bacio na neku od gradskih kuća? Mjesto za poželjeti, u srcu grada, pa kako odoljeti. Baš bi se tu lijepo šepirila kakva nova višekatnica.

A Vojvođani, u smislu kulture, uvažavanja i tolerancije? Za njih nema opasnosti. Oni su ionako već postali rijetkost.

Z. V.

In memoriam

Vesna Bosanac

(Subotica, 1949. – Vukovar, 2022.)

U Vukovaru je 21. ožujka preminula liječnica, pedijatričica dr. Vesna Bosanac, ratna i poratna ravnateljica vukovarske bolnice, koja je svojim predanim i požrtvornim djelovanjem postala simbolom hrabrosti i humanosti, objavio je Demokratski savez Hrvata u Vojvodini.

Rođena je u Subotici, a, kako je navela u razgovoru za tjednik *Hrvatska riječ*, kada je imala šest mjeseci s roditeljima se

preselila u Borovo Naselje. »Otišla sam iz Subotice kao beba i vraćala sam se na sprovode i neka obiteljska okupljanja.«

Potječe iz subotičke obitelji Mikuška, djetinjstvo je provela u Srijemu u selu Laćarak kraj Srijemske Mitrovice, gdje su joj živjeli drugi baka i djed. Srednju školu pohađala je u Borovu, a medicinu diplomirala u Zagrebu.

Postala je v. d. ravnateljica Medicinskog centra Vukovar 1991. godine. Vodila je bolnicu u vrijeme neposredno prije i za vrijeme bitke za Vukovar, organizirajući rad bolnice u vrlo teškim ratnim uvjetima. Kroz bolnicu je prošlo dvije i pol tisuće ranjenika. Ostala je u bolnici do samog pada Vukovara, nakon čega je bila zatočena u zatvoru u Srijemskoj Mitrovici. Nakon tri tjedna bila je kao ratni zarobljenik razmijenjena te se vratila u Zagreb.

Nakon rata kao ravnateljica Opće županijske bolnice Vukovar aktivno sudjeluje u obnovi teško stradale bolnice koja je najvećim dijelom završena 2011. godine. Za velike zasluge 2002. odlikovana je Redom Danice hrvatske s likom Katarine Zrinske, a 2001. primila je Povelju Republike Hrvatske u ime Opće županijske bolnice Vukovar od hrvatskog predsjednika Ive Josipovića.

Središnji državni ured za Hrvate izvan RH

Natječaj za projekte hrvatske manjine

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je Javni natječaj za prijavu programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2022. godinu.

Na Javni natječaj mogu se javiti organizacije hrvatske nacionalne manjine (udruge, zaklade, ustanove, vjerske zajednice i ostale organizacije hrvatske nacionalne manjine) u 12 europskih država (među kojima je i Republika Srbija), koje obavljaju djelatnosti i aktivnosti koje su predmet financiranja i kojima promiču uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske niti pravnim poretkom matične države, a upisane su u Registar ili drugu odgovarajuću Evidenciju organizacija matične države te imaju pravnu osobnost.

Ukupno planirana vrijednost Javnog natječaja je 8,7 milijuna kuna, a za Hrvate u Srbiji natječajem će biti izdvojeno 2,2 milijuna kuna.

Natječajna dokumentacija dostavlja se poštom ili neposrednom predajom dokumentacije na adrese veleposlanstava nadležnih za države na koje se odnosi Javni natječaj. Rok za podnošenje prijave počinje teći od dana objave Javnog natječaja na službenim mrežnim stranicama Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hr-

vatske, odnosno nadležnih veleposlanstava Republike Hrvatske i traje 30 dana od dana objave, zaključno do 14. travnja 2022. godine.

Dodatne informacije mogu se dobiti na brojevima telefona: +3851/6444-691, +3851/6444-669 ili na adresi e-pošte: manjina-projekti@hrvatiizvanrh.hr.

Glasački listići na 29 jezičnih varijanti

Republička izborna komisija dopunila je zbiru izbornu listu za parlamentarne izbore, pa će se na glasačkom listiću naći 19, umjesto 18 lista kandidata za zastupnike u Skupštini Srbije.

Na broju 19 nalazit će se Ruski manjinski savez – Milena Pavlović, Pavle Bihali Gavrin (Srpsko ruski pokret, Srpsko ruska partija Vukovi, Pokret Grka Srbiza), što je lista koja ima status liste nacionalne manjine.

Komisija je odluku donijela na osnovu presude Upravnog suda, na osnovu žalbe koju su predstavnici te liste podnijeli na rješenje RIK kojim se odbija proglašenje liste.

Predsjednik RIK-a **Vladimir Dimitrijević** naveo je da će se glasački listići za parlamentarne izbore tiskati u 29 jezičnih varijanti, ovisno o tome u kojim općinama je koji jezik u službenoj uporabi.

U utorak u 22 sati počelo je tiskanje glasačkih listića za izbore za narodne zastupnike.

Koalicija Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani

Za povratak Vojvođana u republički parlament

Koalicija Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani održala je završnu konvenciju u Novom Sadu 22. ožujka i poručila da će se zalagati za povratak Vojvođana u republički parlament.

»Ali to nije cilj sam po sebi nego je cilj da rješavamo naše i vaše probleme koje posljednje dvije godine nitko nije spomenuo a kamoli riješio. Pod jedan, pitka voda u Vojvodini i regionalni vodovodi, pod dva subvencije za poljoprivrednike, za paore koji moraju biti 10 do 15% veći, pod tri lokalni porezi da ostaju ovdje i da se na osnovu Ustava 7% vrati u proračun Vojvodine. Suštinski, ono što se u Vojvodini stvori treba tu i da se ulaže«, rekao je za RTV **Aleksandar Olenik**, drugi na listi ove koalicije.

Koaliciju Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani čine Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i rusinska manjinska stranka Zajedno za Vojvodinu. Nositelj liste je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**, a na listi se nalazi 26 kandidata članova ove dvije manjinske stranke, te koalicija 3. travnja nastupa sa statusom stranke nacionalne manjine. To znači da joj je za osvajanje zastupničkog mandata potrebno prijeći prirodni prag, odnosno osvojiti onoliko glasova koliko »vrijedi« jedno zastupničko mjesto.

Nadamo se ulasku u parlament kako bismo pridonijeli razvoju demokracije u Srbiji, poručili su u emisiji *Euro-news večer* predstavnici ove koalicije **Tomislav Žigmanov** i **Aleksandar Olenik**.

Žigmanov je rekao kako ova lista može biti iznenađenje na predstojećim parlamentarnim izborima.

»Očekujemo pet mandata. S jednom pričom koja je relaksirana i prava možemo dobiti povjerenje ne samo manjinske zajednice već i glasača uže Srbije«, poručio je Žigmanov.

On je dodao da Srbija treba biti decentralizirana, kao Mađarska i Hrvatska, što je, kako je ocijenio, osnov razvoja svake suvremene europske države.

Prema njegovim riječima, trenutni model odgovara nacionalnim manjinama čiji su pripadnici koncentrirani na jednom prostoru, kao što su Mađari, Bošnjaci i Albanci.

Liga socijaldemokrata Vojvodine, koja ne sudjeluje na ovim izborima sa svojom listom, podržala je koaliciju Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani i pozvala svoje članove i simpatizere da zaokruže broj 12, glasaju za Vojvođane i vrate Vojvodinu u parlament, izjavio je glasnogovornik LSV-a **Aleksandar Marton**. Ovu je koaliciju podržala i Vojvođanska partija **Aleksandra Odžića**.

Mladež DSHV-a na obljetnici Mladeži HDZ-a BiH

UKiseljaku je 12. ožujka održana svečanost u povodu obilježavanja 30 godina od osnutka Mladeži HDZ-a BiH. Obljetnica osnivanja i djelovanja Mladeži kao jednog od temeljnih stupova HDZ-a BiH, okupila je Mladež iz svih krajeva, od Posavine, Hercegovine i središnje Bosne, a svečanosti je prisustvovao i predsjednik HDZ-a BiH **Dragan Čović**.

Ovom događaju prisustvovali su i predstavnici Mladeži DSHV-a predsjednik **Marin Piuković**, tajnica **Antonija Rudić** i predsjednik Podružnice Subotica **Ninoslav Radak**.

»Drago mi je što su Hrvati iz Vojvodine u vama pronašli prijatelje, što smo se uspjeli povezati! Nadam se da ćemo i u budućnosti uspješno surađivati. Naše dvije sestrinske organizacije mladih imaju mnoge zajedničke potrebe i izazove te je zbog toga važno njegovati našu suradnju i odnose. 'Isti narod, ista vira' – riječi su to jedne pjesme koja se kod nas rado pjeva, i s ovim bih stihovima poručio da uvijek nastojimo djelovati sinergijski i da generacijama koje dolaze prenesemo lijepu i plodonosnu suradnju«, kazao je Piuković i zahvalio predsjedniku Mladeži HDZ-a BiH **Mati Lončaru** na podršci koju pruža Mladeži DSHV-a.

H. R.

Potpورا Hrvatske građanske inicijative DSHV-u

Predsjednik Hrvatske građanske inicijative **Adrijan Vuksanović**, lider političke stranke Hrvata u Crnoj Gori, uputio je pismo podrške predsjedniku Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislavu Žigmanovu**.

»Želim Vam iskazati snažnu potporu i duhovnu blizinu pred nastupajuće izbore u Republici Srbiji. Vaše zalaganje za prava hrvatskog naroda u složenom i slojevitom društvenom ozračju koje nije naklonjeno našoj nacionalnoj zajednici i koje obiluje predrasudama, zaslužuje svaku pohvalu, kao i izraze bratske solidarnosti. Kada se uzme u obzir da su odnosi dviju država na niskoj razini, a što najbolje svjedoči činjenica da Republika Srbija, za razliku od Republike Hrvatske, ne primjenjuje sporazum o međusobnoj zaštiti manjina u dijelu koji se odnosi na zagaranirane mandate, onda shvaćamo koliko je bilo teško donijeti odluku o izlasku na predstojeće izbore. No, poznavajući vodstvo DSHV i Vas kao predsjednika, uvjereni smo da ste ispravno postupili na dobrobit hrvatske zajednice«, navodi se u pismu.

Vuksanović je, u ime Hrvatske građanske inicijative i svoje ime, poželio uspjeh Hrvatima u Srbiji i poručio kako se nada »da vam se neće desiti 'crnogorski scenarij' iz 2020., a za što, vjerujemo, postoje daljinski navođeni dobrovoljci instruirani protiv hrvatske zajednice«.

Potpورا i saborskih zastupnika

»Hrvatska ima tri predstavnika srpske manjine u Saboru, a nadamo se da će doći vrijeme da ćemo imati i predstavnika hrvatske manjine u parlamentu Srbije. To nije nešto što se može u nedogled odugovlačiti. Posebno sada, kada Srbija želi ubrzati svoje korake prema EU«, rekla je Zdravka Bušić

Hrvatska zajednica u Srbiji obilježila je blagdan sv. Josipa, jedan od svoja četiri praznika, a ujedno i 20. obljetnicu formalno-pravnog priznanja Hrvata nacionalnom manjinom u Srbiji.

Tim povodom u posjet hrvatskoj zajednicu došlo je petero saborskih zastupnika, na čelu sa zastupnicom i izaslanicom predsjednika Hrvatskog sabora **Zdravkom Bušić** te državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Zvonko Milas**. Gosti iz Hrvatske prvo su se susreli s predstavnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća, kao i drugih institucija hrvatske zajednice, a nakon toga prisustvovali su svečanoj akademiji.

Sve veća potpora iz matice

Izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora, ujedno i predsjednica Saborskoga Odbora za Hrvate izvan RH, Zdravka Bušić kazala je kako je cilj ovoga posjeta dati potporu Hrvatima u Srbiji. Posebno je istaknula zalaganje za provedbu međudržavnog sporazuma u dijelu koji se tiče garantiranih zastupničkih mandata za Hrvate u Srbiji.

»Hrvatska ima tri predstavnika srpske manjine u Saboru, a nadamo se da će doći vrijeme da ćemo imati i

predstavnika hrvatske manjine u parlamentu Srbije. To nije nešto što se može u nedogled odugovlačiti. Posebno sada, kada Srbija želi ubrzati svoje korake prema EU, nadam se da će se to uskoro i ostvariti«, rekla je Bušić.

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** istaknula je kako je potpora Hrvatske veoma važna za Hrvate u Srbiji. Kako je navela, Hrvatska podupire institucionalno i kadrovsko snaženje hrvatske zajednice, kao i sve druge ključne projekte, a ta je potpora iz godine u godinu sve veća.

Državni tajnik Zvonko Milas podsjetio je na potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH Hrvatima u Srbiji, kao i na podatak da se ta sredstva povećavaju od dolaska Vlade **Andreja Plenkovića**.

»Hrvatska zajednica u Srbiji je jedna od najagilnijih hrvatskih zajednica izvan Hrvatske. Zadovoljstvo je surađivati s njima na svim područjima života koji mogu pridonijeti očuvanju njihova kulturnog i vjerskog identiteta, ali i razvijanja suvremene kulture. Imamo dobre partnere u hrvatskoj zajednici i Vlada RH i Središnji državni ured su to prepoznali. Projekata i potencijala je puno, oni se počinju ostvarivati i na planu europskih fondova, na nama je da to na najbolji mogući način iskoristimo«, kazao je Milas.

Na sastanku je, među ostalim, ukazano i na probleme s kojima se susreće ovdašnja hrvatska zajednica, u prvom redu isključenost iz procesa donošenja odluka te neriješeno pitanje instituta zajamčenih mandata, kazao je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

»Vjerujemo da se prepoznamo kao partneri vlasti u Hrvatskoj, da odgovorno obnašamo naše dužnosti, da kvalitetno artikuliramo interese unutar prostora hrvatske zajednice i da s vlastima Srbije, ukoliko oni iskažu pozitivnu vrstu stava i odnosa, također možemo biti instance koje grade svjetliju budućnost hrvatske zajednice, ali i Srbije kao demokratskog društva«, kazao je Žigmanov.

Dužnosnici iz Hrvatske upoznati su i s tijekom izgradnje Hrvatske kuće u Subotici, projekta kojega financira hrvatska država.

Postignuća i uspjesi

Svečana akademija povodom praznika hrvatske zajednice priređena je istu večer, 18. ožujka, u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici. Proslava je bila u znaku 20. obljetnice formalno-pravnog priznanja Hrvata u Srbiji nacionalnom manjinom, što je omogućeno 27. veljače 2002. godine, usvajanjem saveznoga Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina.

Kako je istaknuto u filmu koji je prikazan, na tragu spomenutog Zakona već 2002. osniva se krovna institucija hrvatskog naroda u Srbiji – Hrvatsko nacionalno vijeće, na teritoriju Grada Subotice uvodi se mogućnost obrazovanja na hrvatskom jeziku, osniva se NIU *Hrvatska riječ*, stabilizira se informiranje na hrvatskom u okviru Televizije Novi Sad, čine se prvi koraci na planu uvođenja hrvatskog jezika i pisma u službeni uporabu na teritoriju AP Vojvodine, osniva se desetak hrvatskih udruga kulture. Od tada do danas borba za ostvarivanje prava hrvatske zajednice nije prestala, o čemu svjedoče današnjih oko

1.000 djece u obrazovanju, 50 aktivnih udruga, oko 300 manifestacija godišnje, zgrada HNV-a, izgradnja Hrvatske kuće u Subotici, rodna kuća bana **Jelačića** u Petrovaradinu, prostor za Hrvate u Beogradu, *Šokačke kuće* u Vajskoj, Monoštoru, Beregu i Sonti, područni ured u Srijemskoj Mitrovici, prostor za udruge u Banatu, redakcija na RT Vojvodine, blizu 1.000 brojeva *Hrvatske riječi*, lektorat u Novom Sadu, 4 strategije, 20 elaborata za nove projekte razvoja zajednice...

Predsjednica HNV-a Jasna Vojnić je u svojem obraćanju podsjetila kako je ovo posljednja godina četvrtog saziva HNV-a, da su u ovom sazivu ostvarena brojna postignuća i uspjesi te da nam dolaze izbori i popis stanovništva »kada je vrijeme da se u tišini počinju zbijati redovi i učvršćivati utvrde koje smo mukotrpno gradili«. Dodala je kako hrvatsku zajednicu u Srbiju čeka popis stanovništva i izbori za HNV. »Vrijeme je da se u tišini počinju zbijati redovi i učvršćuju utvrde koje smo mukotrpno gradili. Baš kao što je i sv. Josip to činio. Štumljivi svetac predan radu. Svetog Josipa nazivaju štumljivim, jer evanđelja ne prenosi niti jednu jedinu riječ koju je on izgovorio. I naša djela nažalost često ostanu u mraku. Bez odaziva medija. I naša djela često ostanu bez podrške vlasti, kao i danas. Ipak, sve to ne umanjuje ni njegovu, a ni našu ulogu koja nam je povjerena. Bez ijedne riječi nastaviti ćemo jednako ustrajno i jednako posvećeno, i jednako ponosno bez obzira na to kada će se početi računati sve ono što smo zajedno za dobro našeg naroda uspjeli ostvariti. Kako je rečeno, u filmu je 20 godina formalnog-pravnog postojanja premalo u odnosu na više stoljeća postojanja Hrvata na ovim prostorima. Mi ne zaboravljamo računati na puno više. I na puno dalje. S pravednošću, ustrajnošću i vjerom sv. Josipa, s podrškom i povjerenjem svih vas koji ste večeras ovdje«, kazala je Vojnić.

Na akademiji su se obratili i visoki dužnosnici iz Hrvatske – državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate

izvan RH Zvonko Milas i predsjednica Saborskog Odbora za Hrvate izvan RH Zdravka Bušić.

Nova stranica u povijesti Hrvata u Srbiji

O značaju Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina iz 2002., kao akter procesa izgradnje hrvatske manjinske infrastrukture nakon donošenja toga akta govorio je Tomislav Žigmanov. Nakon raspada države u kojoj su Hrvati bili konstitutivni narod i proglašenja Hrvatske neovisnom državom 1991. godine, prva zajednička izjava između Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije o normalizaciji odnosa i otvaranja službenih predstavništava bila je 1994., a 1996. godine potpisan je Sporazum o normalizaciji odnosa i iste godine otvoreno Veleposlanstvo RH u Beogradu i ambasada SRJ u Zagrebu. Dio tog Sporazuma bio je i položaj Srba u Hrvatskoj i Hrvata u SRJ.

»Pitanje ostvarivanja manjinskih prava u SRJ nije bilo na zadovoljavajućoj razini. Uz pozitivne aspekte, kao što je dobivanje formalne jednakosti s tzv. starim manjinama te osnutak manjinskih institucija, zakon je imao i slabosti, poput toga da nije imao status ustavnog zakona te da u njemu nisu jasno definirani kriteriji koje sve zajednice imaju pravo biti manjinom, a prava starih i novih nacionalnih manjina nisu bila izjednačena«, kazao je Žigmanov.

Prijelomna godina u suvremenoj povijesti Srbije bila je 2000. godina. Održani su savezni izbori čiji rezultati su obranjeni 5. listopada. Stvara se otklon od režima **Slobodana Miloševića**. Republički izbori održani su u prosincu i uvjerljivu pobjedu ostvario je DOS.

»Kada su u pitanju nacionalne manjine, ponovno je 2001. godine ratificirana Okvirna konvencija o ljudskim i manjinskim pravima. Na valu svih tih promjena usvojen je Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina SRJ«, kazao je Žigmanov i dodao da je to bio jedan od ključnih uvjeta uključivanja u institucije međunarodne zajednice. Hrvatima u Srbiji priznat je status nacionalne manjine i oni su formalno bili izjednačeni s drugim nacionalnim manjinama.

»Zakon možemo različito vrjednovati, ali ono što je suštinski jeste da je 2002. nova stranica u povijesti Hrvata u Srbiji, da je taj Zakon omogućio inicijative za sve ono što danas imamo. S druge strane, bilo je problema u primjeni, neke institucije iz toga zakona nikad nisu zaživjele poput Saveznog fonda za financiranje manjinskih prava, politika financiranja manjinskih samouprava nije izgrađena. Institut zajamčenih mandata nikada nije zaživio, jer je državna zajednica trajala svega dvije godine. Odlaskom Crne Gore 2006. godine ovaj Zakon postaje dio pravne stečevine Srbije, a 2009. godine Srbija donosi novi Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, koji je izmijenjen prije četiri godine«, naveo je Žigmanov.

U programu proslave nastupili su zbor iz vrtića *Marija Petković – Sunčica*, recitator **Pavao Huska** i tamburaši HGU-a *Festival bunjevački pisama* iz Subotice.

Središnje misno slavlje povodom blagdana sv. Josipa služeno je 19. ožujka u subotičkoj crkvi sv. Roka. Misno slavlje predvodio je katedralni župnik mons. **Stjepan Berezetić**, u koncelebraciji s drugim svećenicima Subotičke biskupije.

J. D. / D. B. P. / Z. V.

Posjet Zdravke Bušić Domu DSHV-a

Fokus na političkim pitanjima

Predsjednica Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske Hrvatskog sabora **Zdravka Bušić** posjetila je tijekom boravka u Subotici 19. ožujka Dom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, gdje su je primili predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** i njegovi suradnici.

»Razgovarali smo o stanju i prilikama u ovdašnjoj hrvatskoj zajednici, zapravo nastavili smo razgovarati o temama koje su jučer otvorene prilikom posjeta zastupnice Bušić Hrvatskom nacionalnom vijeću, ali sada su u fokusu više bila politička pitanja, na ono što je u području politike, kao izazov koji stoji pred hrvatskom zajednicom. Najveća pozornost je bila posvećena predstojećim izborima, onome što je i kako DSHV na svojim tijelima odlučivanja donio odluke i što i kako, kao politička stranka, vidimo budućnost političkog života unutar hrvatske zajednice. S mojim suradnicima iskazali smo zahvalnost zastupnici Bušić za sve ono što je ona osobno i Hrvatska demokratska zajednica učinila za ovdašnju hrvatsku zajednicu zajedno sa strukturama vlasti u Hrvatskoj, napose premijer **Andrej Plenković**. Bilo je riječi i o nastavku suradnje, nas kao političke stranke i HDZ-a, napose kada je u pitanju mladež stranaka, a bilo je riječi i o nastavku suradnje kada su u pitanju institucije Hrvatske. Bušić je naša stara poznanica, prijateljica, žena koja ima veliko srce, koja je poduprla nekoliko ključnih programa unutar naše zajednice i ovaj njen posjet vidimo kao nastavak te uspješne, pozitivne suradnje«, rekao je na konferenciji za medije Tomislav Žigmanov i zahvalio se Zdravki Bušić za sve što je do

sada učinila za hrvatsku zajednicu u Srbiji i rekao kako vjeruje da će se suradnja nastaviti.

Obraćajući se novinarima, Zdravka Bušić je naglasila kako se nada da će Tomislav Žigmanov, koji je nositelj izborne liste Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini – Zajedno za Vojvodinu, ostvariti dobar rezultat na predstojećim izborima.

»To će osigurati jednu veću vidljivost ovdašnje hrvatske zajednice i način na koji će se moći artikulirati sve ono što hrvatska zajednica treba iznositi i predlagati u Skupštini Srbije. Dobro je što su predsjednik i kandidati DSHV-a na listi, gdje su zapravo manjine. Na čelu sam Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske Hrvatskog sabora i otvarala sam puno puta tematske sjednice unutar našeg Odbora o položaju Hrvata u Srbiji. Usko surađujemo i sa Žigmanovim, kao i s predsjednicom HNV-a **Jasnom Vojnić**. Nastojimo pomoći, uvijek sam artikulirala te probleme koji ovdje nastaju. Tako sam govorila i o problemu tzv. bunjevačkog jezika, kao i o problemu s udžbenikom za osmi razred osnovnih škola u Srbiji, gdje se negira hrvatski jezik. Imate neke nemile pojavnosti, a mi reagiramo i to ćemo raditi i ubuduće. Vidi se kako je posljednjih nekoliko godina položaj ovdašnje hrvatske zajednice otežan. Dolazila sam na ove prostore i opet ću dolaziti. Voditelj Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** i ja često dođemo, on u ime Vlade Hrvatske, a ja u ime Sabora i to će se nastaviti. Podupirat ćemo ono što vi činite«, rekla je Zdravka Bušić.

Z. S.

Osječko-baranjski župan posjetio Monoštor

Obveza Hrvatske je pomagati Hrvatima izvan domovine

»Osječko-baranjska županija uključila se u pomoć i svake godine otvaramo posebnu proračunsku stavku za projekte koje nominiraju. Tako sufinanciramo ovu kuću u Monoštoru i naravno dovršit ćemo je u potpunosti i zato smo danas i došli vidjeti kako teku radovi, koliko je potrebno da se završi«, kazao je župan Ivan Anušić

Kulturno-umjetničko društvo Hrvata *Bodrog* iz Monoštora prije dvije godine dobilo je na korištenje Kuću monoštorske župe. Nedugo nakon potpisivanja ugovora počela je i detaljna rekonstrukcija kako bi se kuća u kojoj nitko nije živio od 1992. godine preuredila u izložbeni prostor i druge sadržaje. Za te radove Udruga ima potporu Osječko-baranjske županije, Grada Đakova, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH i Hrvatskog nacionalnog vijeća, a najznačajnija potpora stiže iz Osječko-baranjske županije. Kuću monoštorske župe u utorak, 22. ožujka, obišao je župan **Ivan Anušić**, te se u Monoštoru sastao i s predstavnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Svojim domaćinima župan je predao vrijednu donaciju: lektire za učenike od petog do osmog razreda osnovne škole.

Novi impuls

Predsjednik KUD-a Hrvata *Bodrog* **Željko Šeremešić** podsjetio je da je Udruga kuću na korištenje dobila od Subotičke biskupije na 20 godina, uz očekivanje da će to biti i produljeno.

»Time smo dobili novi impuls u svom djelovanju, a uključili su se i neki novi ljudi koji žele biti dio naše zajednice zahvaljujući čemu ćemo moći organizirati razli-

čite kulturne i turističke događaje«, kazao je Šeremešić i dodao da je dosta toga već urađeno i vrlo brzo moći će se prikazati dio sadržaja, ali još predstoje značajni građevinski radovi i samo opremanje izložbeno-muzejskog prostora koji će zauzimati dvije trećine.

»Koncipiran je tako da će u njemu većinom biti predstavljene nošnje ili predmeti koje su ljudi koristili tijekom godine. Ne pravimo etno kuću, jer kuća je novije gradnje i mi ćemo je samo prilagoditi izložbenom prostoru za sve ono što smo sačuvali i što ćemo nabavljati i uklapati u postojeći sadržaj«, kazao je Šeremešić i zahvalio se Anušiću na dolasku i praćenju adaptacije prostora hrvatske župe.

Inače, projekt je financiran sredstvima Osječko-baranjske županije, Hrvatskog nacionalnog vijeća i Grada Đakova, koji su zajedno do sada uložili 120.000 kuna.

Ivan Anušić naglasio je kako je pomoć hrvatskoj zajednici izuzetno važna i jedan od njegovih prvih posjeta nakon što je postao župan bio je upravo Hrvatima u Vojvodini.

»Radili smo na tome da pomognemo njihove projekte, jer je vidljivo da, nažalost, za njih nema dovoljno sluha ni od države u kojoj žive ni od matične države, pa neki projekti, koje sve manjine u Hrvatskoj imaju zahvaljujući uvjetima i zakonskim odredbama, ostaju nerealizirani, a držim da na to imaju prava. Zato se Osječko-baranjska

županija uključila u pomoć i svake godine otvaramo posebnu proračunsku stavku za projekte koje nominiraju. Tako sufinanciramo ovu kuću u Monoštoru i naravno dovršit ćemo je u potpunosti i zato smo danas i došli vidjeti kako teku radovi, koliko je potrebno da se završi. Izuzetno nam je važno podržavati rad udruga, kulturnih manifestacija i svega što čini ostavštinu i baštinu hrvatskog naroda u Vojvodini. Ona je velika i treba je njegovati. Mislim da je obveza Hrvatske pomagati svim hrvatskim zajednicama izvan domovine jer ti ljudi baštine našu prošlost i sve ono što možda i ne znamo, posebno u Hrvatskoj. Zato im moramo pomoći, barem dok se ne stvore uvjeti da im država u kojoj žive da političku i financijsku platformu da mogu normalno funkcionirati, razvijati svoju zajednicu i kroz obrazovanje i kulturu», kazao je Anušić te pohvalio suradnju s **Tomislavom Žigmanovim** i **Jasnom Vojnić**.

»Poruka Hrvatima u Vojvodini je da moraju graditi zajedništvo jer samo tako mogu biti snažni i ostvariti svoja prava te izgraditi poziciju za daljnje djelovanje. Zajedništvo je ključ uspjeha, pa i ako se sjetimo 90-ih godina i osamostaljenja Hrvatske kada smo samo zajedništvom uspjeli ostvariti neovisnost naše države koja je sada punopravna članica NATO-a i EU-a«, zaključio je i dodao da je Osječko-baranjska županija izdvojila više od 850.000 kuna za projekte na području Vojvodine.

Financijska i politička potpora

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća Jasna Vojnić podsjetila je kako je jedan od glavnih ciljeva četvrtog saziva HNV-a bio osigurati što više prostora za rad hrvatskih udruga.

»Na početku aktualnog saziva samo sedam od 40 udruga su imale vlastiti prostor, a ostale su radile u župnim ili privatnim prostorima i uglavnom je sve bilo na volonterskoj bazi. Dobivanje ovakvog prostora i potpore jednoj udruzi nije samo dokaz postojanosti hrvatske zajednice u ovim mjestima nego i vrlo velika motivacija za ovdašnji puk. U ovoj kući u Monoštoru već su se počele održavati aktivnosti. Zahvaljujući župniku i župnom dvoru započeli smo s aktivnostima za djecu i u prošla dva mjeseca subotom imamo aktivnosti na kojima se okuplja oko 60 djece, što ranije nije bilo. Ova kuća postala je svojevrsna motivacija za okupljanje djece, a nadam se da će se to proširiti i na povećanje broja članova udruga i u školi na nastavi na hrvatskom jeziku, a sve na zadovoljstvo hrvatskog puka ovdje«, rekla je Jasna Vojnić.

Podrška tijela vlasti Hrvatske za rješavanje određenih izazova hrvatske zajednice često zna biti ključna, istaknuo je Tomislav Žigmanov.

»U konkretnom slučaju u Monoštoru mjesno hrvatsko društvo i druge instance organiziranosti Hrvata nisu imali

primjeren prostor. Crkva je darivala prostor mjesnoj hrvatskoj kulturnoj udruzi, a Osječko-baranjska županija i nekoliko gradova iz te županije donirali su novac i vrlo brzo imat ćemo prostor s više od 300 kvadrata na usluzi, za potrebe i izazove hrvatske zajednice. Hrvati u Monoštoru imat će centar za okupljanje gdje će moći raspravljati o problemima, čuvati kulturnu baštinu i kreirati sadržaje svog društvenog života, imati prostor gdje će biti

svoji na svome, gdje će artikulirati i izgraditi samopouzdanje i veću respektabilnost u lokalnoj zajednici» rekao je Žigmanov.

On je istaknuo sretni spoj financijskog i političkog podržavanja naših nastojanja.

»Župan Ivan Anušić je i potpredsjednik HDZ-a i svojim dolaskom ovdje, ne samo izdvajanjem novca, šalje i jasnu poruku da ustrajemo u našim nastojanjima te da će i dalje pratiti ono što mi postavimo kao izazov, a što nekada ne možemo rješavati samostalno i s resursima kojima raspolažemo u Srbiji. Dvostruke su dobiti, za nas je to prvo poruka da nismo sami te da imamo uvažavanje i podršku, a s druge strane da imamo materijalnu podršku, koja je za nas izdašna i kojom možemo rješavati konkretne potrebe pojedine lokalne zajednice. Ovo nije jedini prostor koji smo u posljednjih nekoliko godina zajedno s HNV-om osigurali i lobistički pronašli financijska sredstva da se privede namjeni. Ovako možemo svi biti zadovoljni, i darodavci koji su vidjeli da se ovdje posvećeno i privrženo radi, sami građani Hrvati jer će u Monoštoru imati reprezentativan prostor za svoje djelovanje, a mi koji djelujemo na području politike možemo biti zadovoljni jer se sve uspješno realizira«, zaključio je Tomislav Žigmanov.

Osim obilaska Kuće monoštorske župe, Anušić je svojim domaćinima predao vrijednu donaciju lektire za učenike od petog do osmog razreda osnovne škole.

Z. V.

Jozo Solga, nositelj liste Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj

*Ravnopravni manjinski zastupnik s pravom glasa oduzima mandat od stranaka, a zastupnici s pravom glasnogovornika ulaze kao dodatni zastupnici jer nemaju pravo glasa niti sudjeluju u formiranju Vlade i usvajanju zakona * Za ravnopravnog zastupnika, s pravom glasa, potrebno je oko 25.000 glasova*

U konkurenciji s političkim strankama

Intervju vodila: Jasminka Dulić

U Mađarskoj se, kao i u Srbiji, 3. travnja održavaju izbori. Na izborima se kandidiraju i predstavnici nacionalnih manjina koji po mađarskom izbornom sustavu mogu, ukoliko prijeđu prirodni prag, osvojiti jedno zastupničko mjesto, a ukoliko ne osvoje blizu 25.000 glasova, dobijaju status glasnogovornika određene manjine u parlamentu sa svim pravima i statusom kao i drugi zastupnici osim prava glasa. Na ovim izborima nositelj liste je **Jozo Solga**, aktualni glasnogovornik hrvatske manjine u mađarskom parlamentu.

S glasnogovornikom Solgom smo razgovarali o tome kako u Mađarskoj pripadnici manjina sudjeluju u političkom životu.

► **Kakva je procedura za kandidiranje liste i sudjelovanje predstavnika nacionalnih manjina na parlamentarnim izborima, odnosno ulazak u parlament?**

Hrvatska državna samouprava ima pravo na svojoj skupštini u predizbornoj godini postaviti i kandidirati svoju listu narodnosne zajednice. Kandidati na izborima mogu biti kandidati stranke ili neovisni i kandidati narodnosnih zajednica. Hrvatska državna samouprava se u ovom smislu ponaša kao politička stranka jer u Mađarskoj izborni sustav ima 106 izbornih okruga, a 93 mandata se dijeli po listama. To znači da stranke u Mađarskoj i 13 priznatih narodnosti mogu postaviti svoju listu a u ovoj

izbornoj godini, na žalost od 13 priznatih manjina, Romi nisu uspjeli postaviti listu.

► **Zašto nisu uspjeli?**

Oni su postavili listu, ali je ona bila osporena preko sudskog postupka i poništena je ta prva lista, a drugu već nisu uspjeli dogovoriti unutar svoje skupštine.

► **U Hrvatskom glasniku piše kako je i vaša lista osporavana.**

Dva puta je bila napadnuta od strane da tako kažem »oporbe« unutar HDS-a. Naime, skupština se sastoji od dvije liste: liste Saveza Hrvata u Mađarskoj i od jedne inicijative iz zapadne Mađarske. Omjer je 23 prema 8 i od strane ovih osam članova skupštine HDS-a je dva puta napadnuta lista, ali nije im uspjelo.

► **Kako se može napasti lista?**

Oni su se žalili, ali nisu baš imali bogzna kakve argumente. Nisu kandidirali nikoga, samo su se žalili da nije pravedno i nije po principima demokracije ali te argumente nadležni nisu uvažili.

► **Na vašoj listi ima ukupno osam kandidata, a praktično je moguće da uđe samo jedan zastupnik.**

Brojnije manjine po postupku i izbornom zakonu bi mogle imati i više zastupnika, ako se prvo prijeđe prirodni prag, a za više mandata treba znatno više glasova. A za ulazak drugog zastupnika u mađarski parlament je potrebno oko 70 do 100 tisuća glasova.

► **Koliko ima zastupnika mađarski parlament i koliko narodnosnih zastupnika od toga?**

Parlament ima 199 zastupnika. Ravnopravni manjinski zastupnik s pravom glasa oduzima mandat od stranaka, a zastupnici s pravom glasnogovornika bez prava glasa ulaze kao dodatni zastupnici jer nemaju pravo glasa, niti sudjeluju u formiranju Vlade i usvajanju zakona. Tako da smo mi dodani. Ali ako uđe neki manjinac kao ravnopravni s pravom glasa, onda se oduzima od stranke.

► **Kako se provode izbori i glasanje konkretno za pripadnike hrvatske i drugih manjina?**

Kao prvo, trebaju se upisati u registar hrvatskih birača. Kada su lokalni izbori, onda se može glasati i za gradonačelnika i za zastupnike i onda glasač nije ograničen da ne može glasati za stranke. Međutim, na parlamentarnim izborima mora birati – ili će se upisati u registar manjinskih birača i proširiti svoje pravo na izbore za narodnosnu listu ali onda ne može glasati stranački i neće dobiti stranački listić već samo manjinsku listu. Zato mi konkuriramo sa stranakama i zna se da smo hendikepirani u tom smislu. Ustavom je tako prihvaćeno i u Mađarskoj nema političke volje da manjinci odlučuju i o stranačkom životu, ili da na primjer odlučuju o sastavu Vlade.

► **Jedino odlučuju kada su ravnopravni zastupnici?**

Da. Za ove četiri godine možemo reći da je manjinski, konkretno njemački zastupnik, bio presudan glas za dvotrećinsku većinu, a bilo je zbog toga dosta napada od oporbe, budući da je većinom glasao za prijedloge stranke na vlasti.

► **Vratimo se na registar. Kako se formira birački registar, svaki put pred izbore ili samo jednom?**

Birački registar je važeći od početka do kraja i može se uvijek proširivati. Ljudi su se mogli upisati do prošlog tjedna u petak, a ispisati se mogu bilo kada. Mogu se registrirati pismeno ili u mjesnim uredima ili preko interneta.

► **Osigurava li država Mađarska sredstva za kampanju?**

Naš je zahtjev bio da se osiguraju sredstva za registracijsku kampanju koja praktično treba početi odmah poslije izbora prvi dan. Ali, budući da se manjinska državna samouprava kao postavljač liste tretira kao stranka, nema iznimke. Kako dobiju stranke sredstva za kampanju, isto tako i manjinska državna samouprava dobije sredstva i to po broju registriranih. Postoji određena proračunska stavka za 13 narodnosti i jedna trećina se dijeli na 13 strana, a dvije trećine sredstava se dobija po broju registriranih birača.

► **Koliko ima upisanih u registar hrvatskih birača?**
Negdje oko 2.500.

► **Relativno je to mali broj.**

Da, ali na lokalnim izborima smo imali preko 11.000. Budući da je konkurencija sa stranakama, neki misle da im je važniji politički smjer i da glasaju za stranke nego li za hrvatski identitet.

► **Koliko je bilo prije četiri godine?**

Za tisuću manje. Raste taj broj pomalo jer probamo stići u svako naselje i održavati skupove i osvijestiti ljudima da imaju ovo pravo i da njihov glas nije izgubljen ako glasaju za našu listu. Ali je to dosta teško, jer stranke imaju mnogo veći proračun, medijski prostor, plakate, letke...

► **Surađujete li vi s nekom strankom?**

Mi se držimo neovisno u odnosu na stranke. Istina je da stranke ponekad vrše pritiske na nas da ne bismo trebali voditi kampanju za registriranje, jer im oduzimamo birače.

► **Jeste li zadovoljni ovakvim načinom biranja zastupnika nacionalnih manjina?**

Mi smo imali niz prijedloga za garantirano zastupničko mjesto narodnostima. Ako ćemo gledati po reciprocitetu, u Hrvatskoj je znatno manja mađarska manjina i ima pravo na zastupnika u Hrvatskom saboru, ali to na žalost nije ni diplomacija postigla nekim sporazumom da se postigne reciprocitet. Mađarska je ovakav izborni sustav napravila, a naše prijedloge su odbili. Ali su nam dali mogućnost da, ako se osvoji 25.000 glasova onda se može s blažim postupkom ući u parlament. Bilo bi mogućnosti i za Rome, jer oni imaju najviše registriranih – preko 33.000. Njemačka manjina je druga s oko 30.000 upisanih birača, a mi smo treći.

► **Koliko ima Nijemaca, a koliko Hrvata u Mađarskoj?**

Mi procjenjujemo da ima oko 70.000 Hrvata dok po nekim brojkama Nijemaca ima oko 400.000.

► **Ove godine na jesen će biti popis pučanstva u Mađarskoj. Vodite li kampanju?**

Trebao je biti popis prošle godine, ali je Vlada zbog pandemije donijela odluku da se odgodi. Da, vodimo kampanju a kad prođu izbori i ja osobno i HDS će obići svaku regiju, a ići ćemo i preko lokalnih hrvatskih samo-

uprava. Savjet je da lokalne hrvatske samouprave preusmjere određeni dio sredstava za kampanju, a pomoći će i HDS i ja preko svog kabineta.

► **Koji su bili vaši prioriteti, ciljevi, aktivnosti u protekle četiri godine mandata glasnogovornika u parlamentu?**

Glavna zadaća nam je bila izmijeniti i dopuniti zakon o narodnosnim pravima, što smo i postigli i možemo reći s 90% glasova je Mađarski parlament to prihvatio a neke stranke su bile suzdržane, što još nije bilo u povijesti mađarskog parlamenta. To je bila samostalna inicijativa da se naprave okviri da manjinske mjesne samouprave mogu kao partneri funkcionirati s lokalnom samoupravom, odnosno s mađarskim društvom. Također smo radili na obrazovnom sustavu kako bi se osiguralo da se, i tamo gdje nema kritične mase za formiranje grupe u odgoju ili u školstvu razred, treba osigurati dodatni odgoj i školstvo za narodnosne zajednice u tim mjestima.

Stručnjak za javnu prosvjetu

Jozo Solga je rodom iz Šeljina, mjesta na jugu Mađarske samo 6 km udaljenog od Drave i hrvatske granice a 25 km od Pečuha. Odrastao je u povijesnom hrvatskom naselju Martinci, gdje i danas živi. Po obrazovanju je menadžer za javnu upravu, stručnjak za javnu prosvjetu. Od 1987. godine je javni službenik u mjesnoj javnoj upravi, a bilježnik od 2007. do 2012. godine. Bio je član nadzornog odbora neprofitnog poduzeća *Croatica*, pročelnik ureda Hrvatske državne samouprave od 2009. do 2015., stručni savjetnik državne manjinske samouprave 2014. do 2018. i savjetnik glasnogovornika **Miše Heppa** u Mađarskom parlamentu od 2015. do 2018.

Član je Saveza Hrvata u Mađarskoj od osnivanja 1990. godine i trenutno je član predsjedništva. Aktivno sudjeluje u životu hrvatske zajednice u Mađarskoj i organizator je sprostskog i društvenog života.

Također smo utjecali na to da ako neka narodnosna samouprava preuzme u svoju upravu lokalnu školu ili vrtić s ovim dobije i imovinu. Također smo osigurali izbornim zakonom da, ako se 25 osoba na popisu pučanstva izjasi pripadnicima dane manjine, imaju pravo osigurati lokalne izbore za narodnosnu samoupravu. Prije je bilo potrebno 30 osoba. Također da se osiguraju i financijska sredstva za funkcioniranje manjinskih samouprava. Tako da je proračun utrostručen u ovom mandatu i ove godine, na izlasku mandata Hrvatska državna samouprava je od 13 narodnosti dobila najveću povišicu za djelovanje, za medije, za svoje ustanove.

► **Kolika su to sredstva godišnje?**

Ako ćemo gledati samo hrvatsku manjinu, onda je to negdje oko pet milijuna eura.

► **Sredstva se raspodjeljuju za sve potrebe?**

To su samo sredstva za ustanove, škole u našoj nadležnosti a nisu uključene katedre recimo, one su van toga. Uključena su tri školska centra, a budimpeštanska je na državnom održavanju.

► **Što su planovi za sljedeće četiri godine?**

Barem da održimo na ovoj razini financiranja. Znamo da je kriza i ne znamo što će biti s ratom u Ukrajini. Svakako da je ono što smo do sada postigli da se ne smanjuje proračun i da ga očuvamo i ako može da se povisi kako bismo mogli zaposliti mlade i obrazovane ljude u našim ustanovama. I dati im takvu plaću da ne trebaju ići na Zapad ili unutar države raditi već da ostanu u hrvatskim ustanovama. I najvažnije: da se infrastruktura za našu djecu poboljša i obnovi, jer ako imamo bolju ponudu za obitelji, za roditelje, onda će radije upisati djecu u naše ustanove nego u mađarske. Konkurencija je velika, planiramo otvoriti kolegij *Croaticum* za mladež koja se upisuje na sveučilišta i da osiguramo našu mladu inteligenciju da zamijeni nas koji smo već dulje u tome. Kolegij se planira otvoriti u sveučilišnim središtima Budimpešta, Pečuh i ako bude mogućnosti u Sambotelu gdje većinom žive Hrvati.

► **Kakvi su Vaši uvjeti rada kao glasnogovornika? Imate li svoj ured, tajnicu?**

Mi imamo ista prava kao i svaki parlamentarni zastupnik, jedina je razlika što nemamo pravo glasa na plenarnoj sjednici. Sredstva koje dobije jedan parlamentarni zastupnik dobijamo i mi, kao i mogućnost formiranja svog kabineta, možemo zaposliti i plaćati savjetnike, troškovi nam se plaćaju, tako da je stopostotno zagarantirano primanje kao i svakom zastupniku. Unutar narodnosnog odbora pri parlamentu glasamo za prijedloge i ako inicijativa odbora ide za izmjene i dopune nekih zakona koji se vežu za narodnosne zajednice.

► **Bavite li se samo pitanjima koja se vežu za narodnosne zajednice ili se bavite i drugim općim temama?**

Normalno da se bavimo općim temama, jer smo članovi mađarskog društva i bavimo se i drugim zakonima koji utječu na nas. Mi biramo na raspravi na dnevnom redu koji zakon da se proširi i ide na raspravu kao narodnosna dnevna točka. Dobijemo od Vlade ili parlamenta koji zakoni su predloženi za raspravu i onda se može uputiti inicijativa.

► **Na samoj raspravi koliko imate minuta ili prava govoriti?**

Mi imamo ista prava kao i stranke. Imamo svoju minutažu, otprilike je u osnovnoj raspravi to oko 15 minuta a u detaljnoj raspravi imamo 5-6 minuta, ovisno koliko stranke imaju određuje se i omjer za nas. To je minutaža za narodnosni odbor i mi smo negdje u sredini po minutaži, imamo više od najmanjih stranaka. Unutar našeg odbora se dogovorimo tko će iznijeti mišljenje odbora. Ali ako netko ima svoje manjinsko mišljenje, daje se mogućnost

artikuliranja ako se ne slaže s većinskom odlukom. Tako da demokracija funkcionira.

► **Koliko se u Mađarskoj osjete posljedice rata u Ukrajini?**

Najviše se osjeti u istočnom području Mađarske i Budimpešti, a u onim regijama gdje žive Hrvati ne toliko, iako znamo da su već u nekim povijesno hrvatskim mjestima primljene obitelji iz Ukrajine. Konkretno u Podravini koja je 600 km od ukrajinske granice ima primljena jedna obitelj.

► **Kako surađujete s matičnom državom Hrvatskom?**

Suradnja je najviše sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Znamo da se uvijek govori da su odnosi između Hrvatske i Mađarske prijateljski, ali vidimo da i nisu baš. Vidimo da se dva premijera ne nalaze baš toliko često kako bismo mi to očekivali. Mi gradimo svoje prekogranične veze, uključujemo se u natječaje Interreg, svako naše naselje ima pobratimsko naselje u Hrvatskoj, međusobne suradnje se odvijaju na lokalnoj razini. A što se tiče dviju država to prepuštamo diplomaciji. Iako, postoji inicijativa već više od osam godina da se utemelji Dan hrvatsko-mađarskog prijateljstva. Ona je potpisana i ušla je u dnevni red ali nikako da dođe na konkretnu raspravu u Mađarskom parlamentu i Hrvatskom saboru. Jer to treba ići paralelno u oba parlamenta, ali to još nismo postigli i nadam se da ćemo to uspjeti u sljedećem mandatu.

► **Kako se odvija suradnja s Hrvatima u Srbiji?**

Potpisan je ugovor Hrvata u Mađarskoj s Hrvatima u Sloveniji i u Srbiji da se rade zajednički projekti. Imali smo i zajedničku povijesnu konferenciju u Budimpešti na temu Trianonskog mirovnog sporazuma. Kako je utjecao taj mir na hrvatske zajednice u bivšoj SFRJ, Austriji i Mađarskoj. Planiraju se dalji susreti i zajednički nastup na nekim natječajima. Potpisan je sporazum o suradnji baš prije pandemije i ove dvije godine je bilo dosta prepreka za ostvarivanje te suradnje.

► **Kako vidite položaj Hrvata u Mađarskoj. Ima li asimilacije?**

Ja vidim da, budući se svijet otvorio, a naše zajednice su bile stotinama godina zatvorenije da odlaze i naši mladi na Zapad. Urbanizacija privlači ljude u gradove gdje gube svoju sredinu, zatim su tu nacionalno mješoviti brakovi i dosta je teško naći ljude u većim gradovima da ih privučemo. Zato formiramo naše kulturne centre, školske centre, ako je unutar mješovitog braka jači hrvatski identitet nego drugi da upisuju svoju djecu i da sačuvamo još par generacija jer se asimilacija ne može zaustaviti, samo se može malo usporavati. Na žalost, to je činjenica, probamo identitet držati iznad vode ali je dosta teško. Trebaju dvije strane u tome, i naši ljudi i mi u samoupravi. Mi osiguramo infrastrukturu, dajemo ponudu i servis, a oni trebaju to prihvatiti i koristiti.

► **Čime u obrazovanju nastojite privući roditelje i djecu?**

Naše školske centre gradimo. Osiguravamo modernu infrastrukturu, nastavnici imaju bolja primanja i nadam

se da to utječe i na njihov rad s djecom. Mislim da su usluge koje možemo nuditi na višoj razini nego recimo mađarske škole. Kod nas nastavnici imaju veću slobodu i mogućnosti da sklope ugovore sa školama u matičnoj državi, što financiramo. Financiramo i jezične kampove na moru, plaćamo usavršavanje nastavnika u matičnoj državi. Mislim stoga da je naša ponuda na većoj razini nego u nastavi na mađarskom jeziku, a i učenje hrvatskog jezika uz druge strane jezike je dodatna vrijednost. Također, ako netko nastavi školovanje na hrvatskom jeziku garantirana mu je stipendija do kraja usavršavanja i radno mjesto na kraju – to se odnosi na odgojitelje, nastavnike, profesore. U cijelom obrazovanju imaju garantiranu stipendiju, a ako završe i garantirano mjesto, a kad se zaposli ima takozvani narodnosni dodatak, odnosno znatno veća primanja nego li ako se zaposli u nastavi na mađarskom jeziku. Imamo i stipendije za naše srednjoškolce, a ako je netko istaknut, onda dobija i državnu stipendiju, što također može biti privlačno.

»Godine novog preporoda«: 175 godina od rođenja Lazara Mamužića (1847. – 1916.) (IV. dio)

Labudova pjesma bunjevačkog »Cara Lazara«

Sve je više postajalo izgledno da će Mamužić dovižjeti sudbinu svog takmaca iz mlađih dana njegove političke karije Ivana Mukića. Samo je bilo pitanje: iz kojega pravca će doći taj smrtonosni knock-out

Pobjeda Slobodoumne stranke na parlamentarnim izborima u Subotici 1896. bila je, uvjetno rečeno, posljednji krupni politički uspjeh **Laze Mamužića**. Već tada su prilike bile toliko složene da je postalo jasno da on na njih više neće moći utjecati tradicionalnim sredstvima na koja je navikao u početnim godinama svoje vladavine. Novo vrijeme, napredna faza liberalizacije Ugarske, zahtijevalo je novo prilagođavanje, za koje Mamužić nije bio spreman. Ono biračko tijelo koje ga je jednodušno uzdignulo za saborskog zastupnika 1881. i gradonačelnika 1884., otkazalo mu je svaku podršku i poslušnost već na početku 1890-ih zbog neuvažavanja interesa bunjevačkih Hrvata. U krugovima njegovih bivših pristaša i bliskih suradnika nastalo je gorko uvjerenje da ih je Mamužić obmanuo i da je politički program, kojim je pošao u osvajanje vlasti, služio samo kao paravan iza kojega se krila posljednja namjera, a koja nije bila ništa drugo do nastavak politike njegovog prešasnika: mađarizacija Bunjevaca. S druge strane, Mamužić se nije uopće trudio dokazati suprotno. Naprotiv, davao je materijala i povoda za daljnje optužbe za zlouporabu vlasti i povjerenja svojeg glasačkog tijela.

Hrvatska nastava

Ukidanje posljednjih prava bilo je samo jedan u nizu njegovih ogrešenja o Bunjevce-Hrvate. Naime, u njegovo vrijeme hrvatska nastava je svedena na minimum, a mađarski postao nastavni jezik čak i u tzv. čistim bunjevačkim razredima. Dobar poznavalac društvenih i prosvjetnih prilika **Pajo Kujundžić**, gimnazijski katehet, upozoravao je na negativne posljedice ove pogubne »školske reforme« i stavio se na čelo pokreta, koji je, slijedeći stope velikog **Ivana Antunovića**, htio vratiti hrvatski jezik u subotičke škole. Naravno, lokalni mađarski

tisak (*Szabadság*) je njegove prijedloge izvrnuo ruglu i kritici, a sve u cilju opstrukcije cijelog projekta. Usprkos tome, Kujundžić je istrajavao u svojoj misiji i uspio da pitanje hrvatske nastave postavi na dnevni red Školske stolice. Nažalost, ni u ovom gradskom tijelu zaduženom za prosvjetu nije bilo dovoljno razumijevanja za objektivne muke bunjevačke djece. Na sjednici održanoj 26. siječnja 1896. za Kujundžićev prijedlog su glasali sam predlagač, zatim župnik sv. Terezije Avilske **Matija Mamužić** i **Veco Mamužić**, pravnici **Ago Mamužić** i **Veco Mamužić**, te i zemljoposjednici **Grgo Baić**, **Marko Crnković** i **Marko Skenderović**. Protiv prijedloga su od Bunjevaca glasali **Mijo Beniš**, **Alojzija Gabrić**, **Antun Malagurski**, **Lošo Malagurski**, **Toko Temunović** i **Ivan Stantić** (inače, predsjednik Pučke kasine). Uzdržani su bili **Mate Zelić** i **Albe Prčić** (budući predsjednik Pučke kasine). Podršku Paji Kujundžiću i Hrvatima uskratili su **Dušan Petrović**, **Svetozar Dimitrijević**, **Mladen Ruski** i pop **Joža Jovanović**. Iza ovakvog ishoda glasanja stajao je, naravno, sam Lazo Mamužić, koji je instruirao svoje rođake Malagurske i preostale svoje bunjevačke pristaše kako da se drže na sjednici. Uostalom, takav ishod mu je trebao kako bi pokazao svojim nadređenima u Budimpešti i sudu u Segedinu, u koji je počeo često odlaziti zbog mnogih parnica, kako su mu doista na srcu interesi mađarske prosvjete i nacionalne ideje.

Novi hrvatski pokret

Mamužićeve makinacije zadale su, istina, muke rodoljubivim Hrvatima, ali ih nisu pasivizirale. Naprotiv, samo su ih više učvrstile u namjeri da istraju na svom putu. Vjetar u leđa davala im je »internacionalizacija« bunjevačkog pitanja, čemu je upravo najviše pridonio Kujundžić. Kujundžićevi dugogodišnji naponi, koji se mogu pratiti od

Lazar Mamužić

Károly Bíró

Lazar Lipozenčić Matak
(iz arhive Denisa Lipozenčića)

1890., oko vraćanja hrvatskog jezika u subotičke škole, dobili su publicitet u Banskoj Hrvatskoj (*Obzor*, *Hrvatska Domovina*, *Vienac*, *Hrvatski Branik*, *Narodna duša*, *Hrvat* i *Hrvatski Narod*). Mađaronske hrvatske vlasti, istina, ne čine ništa da olakšaju položaj bunjevačko-šokačkih Hrvata, ali zato građanski krugovi, kulturni i prosvjetni radnici ukazuju na nepravde svoje braće u Bačkoj. Zauzvrat, subotički mađarski tisak optužuje Hrvate za megalomanske teritorijalne aspiracije (panslavizam), a prvake Bunjevaca i Šokaca za urotu i nelojalno držanje.

U takvim okolnostima mnogi pojedinci u bačkih Hrvata, ako su i simpatizirali svoje rodoljubive sunarodnjake, potpuno su se distancirali od njih u svakom pogledu. Takav je primjerice bio učitelj **Antun Budanović** (1848. – 1904.). U vrijeme preporodnog pokreta Ivana Antunovića 1870-ih on je za potrebe svoje nastave a i širih krugova nabavljao popularne knjige iz Hrvatske. Međutim, pod pritiskom okoline a i mađarske tadbine (**Sturcz**), postao je nijem i gluh za muke svojih sunarodnjaka. Njegova kći **Marija** (1889. – 1976.) postala je članica Operne kuće u Budimpešti. Međutim, umjesto starih snaga, nastaju nove. Godine 1894. u obiteljskom domu Age Mamužića mladi bunjevački intelektualci osnovali su svoje rodoljubivo društvo – *Kolo mladeži*. Ono je 12. travnja 1896. priredilo prvo kolo s umjetničkim programom i zabavom s plesom. Društvu nikada nisu odobrena pravila. Štoviše, trpjelo je progon gradonačelnika Mamužića. Konačno je zabranjeno 20. studenoga 1900. godine. Međutim, to ujedno nije bio i kraj rodoljubivog pokreta u subotičkih Hrvata.

Detronizacija

Vladavini »Cara Lazara« otkucavala je posljednja ura. Pred kraj je zaređao nekoliko optužbi i kazni. U proljeće 1900. je osuđen na tri dana zatvora zbog sudjelovanja u dvoboju s novinarom **Vincem Terbeom**. Početkom svibnja 1901. izdržavao je kaznu od pet dana zatvora u Vacu, također zbog dvoboja. U međuvremenu, dok je gubio

snagu s nenaklonjenim mu novinarima i u razračunavanju s Bunjevcima, njegovi oponenti su ojačali. Na političkom spektru Subotice nikle su dvije respektabilne stranke: Nacionalna stranka, na čelu s **Károlyem Bíróom** i **Lazarom Lipozenčićem Matak** (tzv. Bíró-Matakova stranka) i Neodvisna stranka, na čelu sa **Šimunom Mukićem**. Prvaci ovih stranaka su sklopili dogovor o rušenju Mamužića s vlasti. U taj dogovor su htjeli uključiti i rodoljubive Hrvate okupljene oko Paje Kujundžića, koji također nisu bili naklonjeni Lazi. Međutim, Kujundžić je Bíróu i Lipozenčiću uvjetovao podršku na lokalnim izborima – priznanjem hrvatskog jezika, što su ova dvojica međutim, odbila.

Početak Lazinog kraja označili su rezultati parlamentarnih izbora u Subotici listopada 1901. godine. U prvom izbornom okrugu pobijedio je tijesnom većinom Lazin favorit **Aleksandar Vojnić** svog protivnika Károlya Bíróa. Međutim, u drugom izbornom okrugu, drugi Lazin favorit **Béla Vermes** je izgubio od Šimuna Mukića. Bez prevlasti u skupštini, bez jakih suradnika, suočen s jakom oporbom, Lazo je mogao pjevati samo svoju labudovu pjesmu. Bíró i Lipozenčić su optuživali Lazu pred peštanskim vlastima za brojne stvari. Posljedično, 17. prosinca 1901. u Suboticu su po zapovijedi ministra **Kálmána Széla**, stigla dvojica ministarskih komesara: **Károly Buth** i **Döme Szaploncai** radi inspekcije financijskog poslovanja gradske uprave. Omča se stezala oko vrata. Lipozenčić je siječnja 1902. Lazu čak optužio za panslavizam. Konačno, Lazo je lipnja 1902. suspendiran s položaja gradonačelnika. Umjesto njega, kao prijelazna vlast izabran je drugi puta u svojoj karijeri predsjednik siročadskog stola **Miško Prčić** (brat predsjednika Pučke Kasine **Albe Prčića**), uz kojega su na lokalnim izborima stali rodoljubivi Hrvati. Međutim, u borbi za vlast u gradu pobijedila je prosinca 1902. Bíró-Matakova stranka, koja je dobila podršku i Srba. Dolaskom Károlya Bíróa na vlast označen je kraj jedne i početak druge epohe u povijesti Subotice, a i bunjevačkih Hrvata.

Vladimir Nimčević

Pravo na glasanje

Neki dan sam sa svojim sinom imao zanimljiv razgovor povodom aktualnih događanja i izbora. Njegov mišljenje je da je za sve sadašnje nedaće kriva demokracija i kapitalizam. Ja sam ga upitao zašto baš demokracija? Odgovorio mi je: »Zato što svatko ima pravo glasa; obrazovani i neobrazovani«.

»Ti bi želio odrediti tko može i tko ne može glasati, to bi bilo nedemokratski i neizvedivo. A i najneobrazovaniji čovjek umije procijeniti vodi li neki političar za njega dobru ili lošu politiku!« Odgovorio mi je vrlo rasprostranjenim mišljenjem o političarima: »Oni svi kradu i lažu, politika me ne interesira, neću ni ići glasati«. »Vidiš, i to je dio politike: možeš birati hoćeš li ići ili ne glasati«, rekao sam.

U prošlom broju govorio sam o tome da je demokracija stečevina gradova, demokraciju su »stvorili ljudi« a ne bogovi ili jedini Bog. Nažalost, i ratovi su tvorevina ljudske zajednice. Po klasičnoj marksističkoj teoriji »rat je nastavak politike drugim sredstvima« ili biologistički: »zauzimanje životnog prostora«, pa druge skupine ljudi, koji nisu naših uvjerenja, možemo iseljavati, deportirati i na koncu i uništiti. Povjesničari govore o »velikim silama« i njihovim interesima, interesnim sferama. Opet ljevičarska teorija tvrdi kako kapitalizam ima tendenciju širenja i dotle će se širiti dok ne ovlada cijelom zemaljskom kuglom. Nekada se govorilo o dva bloka: demokratski i nedemokratski, pri čemu je SAD »vodeća demokratska sila«, a SSSR je bio nositelj nedemokratskih režima. To se tada zvalo »opasnost od komunizma« mada je, po mom mišljenju, »komunizam« isto kao »volimo se svi ljudi« samo teoretski a ne ostvariv pojam. Sada se nazire neki tro ili čak višepolarni sustav – Kina, koja je službeno jednopartijska (komunistička?), sigurno je izrasla u treću globalnu silu, ali i u izvor globalne bolesti nazvane kovid, pri tom uopće nije bitno kako je virus nastao: prirodno ili umjetno.

Kratak razvoj »demokracije«

Jedan filozof tvrdi: »čovjek je životinja koja gradi gradove«, drugi pak tvrdi: »gradovi su nositelji civilizacije i razvoja, dok je selo tradicionalno i nositelj zaostalosti«. Naravno, i o ovim mišljenjima se može raspravljati. Primjera radi: gdje biste radije živjeli: u milijunskom velegradu, gdje su prometne gužve, nezdrav zrak i kriminal ili u jednom dobrom uređenom selu (salašu) gdje je priroda sačuvana i svakog se jutro možete buditi na cvrkutanje ptica. Slušajući svakodnevno »političke ponude« raznih stranaka, čini mi se da se kao izbor nudi i jedno i drugo. Krenimo od toga tko je nekad u gradovima (npr. u Subotici) imao pravo glasa, tko je bio »građanin« nasuprot plemstva i svećenstva. Prvo, trebali ste imati kuću u gradu; samo onaj je mogao i u našem gradu graditi salaš

koji je imao stan u gradu. Znači, morali ste imati određenu imovinu, vaše obrazovanje nije bilo bitno. Čuveni mađarski pjesnik **Sándor Petőfi** u jednoj pjesmi kaže: »ne znam pisati i čitati, jer sam mađarski plemić«, a kao takav član je Zemaljskog sabora. Tih godina je donesen zakon o oslobađanju kmetova. Gradom je rukovodio uži i širi Magistrat na čijem čelu je stajao gradonačelnik. Širi Magistrat je svake godine na dan sv. Jurja birao obično sto »zaklelih građana«, koji su se u crkvi pred oltarom zakleli da će birati između sebe »najbolje« za uže ruko-

Glasački listić (crijep) stara Atena

vodstvo, koje će opet između sebe birati gradonačelnika. Žene, bezemljaši, žiliri, sluga itd., iako su bili stanovnici grada, nisu imali pravo glasa.

Svi smo građani i imamo ljudska prava

Nakon građanske revolucije svaki stanovnik je postao građanin i potencijalni glasač. Danas u našoj državi pravo glasa ima »svaki punoljetan i poslovno sposoban državljaniin RS«. Tko je, recimo, u zatvoru na izdržavanju kazne, samo onda ne može glasati ako su mu sudskim rješenjem na određeno vrijeme ukinuli to pravo. Svaka zemlja ima zakonom određeni način biranja svojih predstavnika u parlamentu. Npr. u Mađarskoj određeni broj (većina) zastupnika bira se tako da glasač glasa za onu partiju koja je uspjela postaviti zemaljsku listu, a druge predstavnike neposredno »čovjek protiv čovjeka« u svojoj okolini, to jest u izbornom krugu. Kod nas je jedinstvena lista, i cijela republika čini jedan izborni okrug. Zato je važan recimo jedinstveni birački popis – ukupan broj onih koji imaju pravo glasa. Zasad je ovo najspornija točka, jer mnogi naši građani žive u drugim državama, a tamo mogu glasati samo u veleposlanstvima ili konzulatima, a neki žive stotinu kilometara od ovih predstavništava države, pa im se ne isplati dugo putovanje. Eto, još nisam rekao sve o demokraciji ali moram završiti. A što je s kapitalizmom?

O životu u dva stiha

Stariji čitatelji zacijelo se sjećaju da su jedva preživjeli vrijeme Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u kojoj je bilo jednoglasno, jer je zemljom vladao diktator i autokrat **Josip Broz Tito** koji se za sve pitao i koji je o svemu odlučivao. Sloboda, ako je uopće postojala, bila je općenarodno vlasništvo i krila se iza prvog dijela pozdrava »Smrt fašizmu«, a nacionalizam i šovinizam bili su najveće zlo koje se čuvalo bratstvom i jedinstvom, i to kao zjenica oka svoga. U to je strašno vrijeme, naravno, posve normalno bilo sve ono što danas nije. Tako je, recimo, posve normalno bilo da je i (negdje, valjda) postojala lista zabranjenih pjesama: glazbenim urednicima na radio postajama na pamet nije padalo puštati *Podvikuje bunjevačka vila*, jer ne samo da vile, pa još bunjevačke, ne postoje nego se u pjesmi spominje i neki pospani Bunjevac koji je i starješina Subotice grada. Svirci u svatovima ili u mijani na spominjanje *Čaruge Jove* ko iz juke-boxa su odgovarali »ne znamo«, a kad pred fajront ili zoru svjedoci ponestanu, podmazani lojem iz buđelara odjednom bi ga se ipak prisjetili, pjevajući ispod glasa da se jednom negdje skupilo društvo gorski tića da uhvate Stanisavljevića...

Eh, ta strašna vremena – kad ni ona »tko pjeva, zlo ne misli« nije imala puninu smisla – na sreću su iza nas: danas se na sve strane praši i *Ko to kaže, ko to laže* i *Ustani, bane*, pa čak i *Szomorú vasárnapi (Tužna je nedjelja)* kao ovdašnja mađarska inačica zabranjenih pjesama, istina iz posve drugih razloga u odnosu na prve dvije (jer »potiče na suicid«). Domoljubne bezvezarije, ratne poskočice i šovinističke balade – ko i imena luda – prisutna su posvuda: na tv ekranima i radio stanicama, na koncertima i na youtubeu, pa ćete one naći i tamo gdje misliš da si se skrio od njih.

Uzmimo, primjerice, Újvidéki Rádió (Radio Novi Sad, na mađarskom). Oni koji ga slušaju – znaju: to je medij staroga kova i da nije toliko **Vučića** i **Pásztor**a u informativnim emisijama zaslužio bi, za naše prilike, »četiri plus«. Ovakvo: dobar 3. Ako, dakle, dok traju vijesti isključimo radio i odmah poslije toga ga uključimo, na ovoj ćemo postaji pronaći već zaboravljeni red i ozbiljnost uređivačke koncepcije: pristojan jutarnji program sa svim potrebnim servisnim informacijama za početak dana, tematske emisije o zdravlju, obrazovanju, poljoprivredi... uz sudjelovanje ozbiljnih stručnjaka i sugovornika »iz naroda«, kontakt-emisije na razne teme, program za djecu i mlade, izuzetno potkovane voditeljice emisija rock i klasične glazbe, pa

čak i radio drame! Újvidéki Rádió, znaju to i brojni subotički slušatelji, ima i emisije koje se u svojoj suštini mogu imenovati zajedničkim nazivnikom »želje, čestitke i pozdravi«. U njima, naravno, ovdje i onamo pozdravlja tko koga želi, a na urednicima je samo da im ispune muzičku želju. Među svim tim šarenilom balada i *betyár nóta* (a bude i koračnica) nekako se na listi nalazi i pjesma *A cigányok úgy élnek (Cigani žive tako)*, čiji drugi stih glasi: »ha nem lopnak – cserélnek« (ako ne kradu – razmjenjuju). Eto, pjesma je u dva stiha sažela sva sociološka istraživanja na temu »kako Cigani žive« i još usput služi za uveseljavanje poštovanih slušatelja pokraj svojih radio prijemnika. Tako jednostavno shvaćeni

isti su kao i u našoj razdraganom verziji *Kad se Cigo zaželi medeni kolača* (»on pošalje Ciganku u selo da vraća«), koja, na žalost, umije poslužiti i za dobro raspoloženje vrtićkih mališana. Jer, što se tu ima puno umovati i razglabati o ljudskim, manjinskim, rasnim i ostalim pravima kad je i tako riječ o »umjetnosti«, pa još tako plemenitoj kakva je muzička? Uostalom, i **Bata Stojković** je to lijepo sažeo u *Ko to tamo peva* da što se svi putnici imaju pretraživati kad se i tako »zna ko tu kradu«.

Ima, međutim, jedna hipotetička, a potencijalno vrlo zanimljiva začkoljica u ovim pjesmuljcima: što bi, recimo, bilo kada bi se riječi »A cigányok« zamijenile »A magyarok«, odnosno »Kad se Hrvat/Srbini zaželi medeni kolača«? Bi li i onda to bilo bezazlena, vedra pjesmica koja i tako nikoga ne vrijeđa? Ili bi one možda i danas odražavale način života pojedinih pripadnika tih (i drugih) nacija sve u živopisnom stihu koji kaže »sve« o njima? Ili bi se, što je mnogo lakše zamisliti, nakon dva-tri emitiranja s nacionalno izmijenjenim »junacima« u pjesmama digla znanstvenopolitička kuka i motika tražeći – baš kao u strašno vrijeme pokojnog druga Tita – promptnu zabranu tih pjesama i njihovo stavljanje na lager, optužujući autore, pjevače, urednike, spikere i slušatelje da na taj način potiču i šire rasnu i nacionalnu netrpeljivost. Stoga i poruka glazbenim urednicima Újvidéki radija: razmislite prije no što sljedeći puta pustite ovu pjesmu ne vrijeđate li Rome na taj način i biste li voljeli da se na račun vaše nacije ovako pjeva. Poruka onima koji naručuju: *A cigányok* ima i svoju »light« verziju: *A juhászok úgy élnek*. Istina da zbog nje možete navući gnjev sindikata čobana, ali je istina i da je on u posljednje vrijeme nešto neaktivan.

Z. R.

Proljetna sjetva na zapadu Bačke

Sijačice ukočilo vrijeme

»Mijenjala se struktura sjetve posljednjih godina i to najviše u korist soje. To je dobra kultura, koja se može čuvati, što znači da ratari mogu kalkulirati s prodajom i cijenom«, kaže Zoran Boca

Početak ožujka optimalno je vrijeme za početak sjetve, a prva na redu je sjetva šećerne repe. Međutim, agronomi ratarima preporučuju da se pri sjetvi ne rukovode kalendarom već da prate vremenske uvjete i da sa sijačicama u njive uđu kada temperature budu pogodne za sjetvu. Iskustvo prijašnjih proizvodnih godina pokazuje da sa sjetvom ne treba žuriti. To je i preporuka stručnjaka iz Poljoprivredne stručne službe Sombor.

Otežano klijanje i nicanje

Noćne temperature koje su polovinom ožujka bile i do minus deset stupnjeva nisu odgovarale sjetvi šećerne repe, ali su poljoprivrednici koji repu siju na velikim kompleksima taj posao ipak uradili, riskirajući otežano nicanje ili čak i izmrzavanje.

»Mnogi poljoprivrednici su bili strpljivi, ali ima onih proizvođača koji u planu proizvodnje imaju veće površine i oni su morali krenuti sa sjetvom. Oko 15. ožujka šećernom repom zasijane su prve parcele za ovu proizvodnu godinu. U razgovoru s kolegama iz šećerane Crvenka čuli smo da je na njihovom sirovinском području zasijano već oko 4.000 hektara, što je trećina njihove ovogodišnje ugovorene proizvodnje. Što se tiče proizvođača koji gaje 20, 30 ili do 50 hektara šećerne repe oni sjetvu počinju ovih dana. Taktizirali su, čekali, što je po mom mišljenju i pametno. Ovih dana vrijeme se proljepšalo, ratari imaju dovoljno sijačica tako da će posao moći brzo uraditi«, kaže savjetodavac u Poljoprivrednoj stručnoj službi Sombor **Zoran Boca**.

Idealno vrijeme za sjetvu repe je kada temperature dostignu 5, pa i 10 stupnjeva. Proteklih dana dnevna tem-

peratura sjetvenog sloja na dubini od 5 centimetara bila je 5,4 stupnja, što još nije bilo dovoljno da bi potaknulo brzo i ujednačeno nicanje i klijanje.

»Dnevne temperature ovih dana visoke su, što će pridonijeti da ono što je posijano što prije nikne, a i da ratari zavše sjetvu repe«, kaže Boca.

Savjetodavac **Smiljka Mojsović** podsjeća da za sjetvu repe treba birati kvalitetno obrađene parcele, obvezno je poštovanje plodoreda, a gnojidba treba biti zasnovana na preporukama i rezultatima analize zemljišta.

»Unošenje veće količine hranljivih elemenata može dovesti do nedostatka mikroelemenata (bor ima veliku važnost), slabljenja biljaka što za posljedicu ima smanjenje prinosa i kvalitete korijena. Šećerna repa veoma povoljno reagira na parcelama gdje je bačeno stajsko gnojivo. Za postizanje visokih prinosa i kvalitete šećerne repe preporučuje se oko 130 kilograma dušika, 60-80 kilograma fosfora i 100-120 kilograma kalija«, kaže Mojsović.

U pogledu agrotehničkog značaja, repa je kultura koja ostavlja za sobom zemljište bogato hranljivim materijama i nezakorovljeno. Za visok prinos i dobru kvalitetu šećerne repe neophodno je uz primjenu kompleksa agrotehničkih mjera repišta kvalitetno prihraniti.

Problemi u proizvodnji razlog su što su mnogi proizvođači posljednjih godinu-dvije digli ruke od te proizvodnje, ali su repi ostali vjerni veći proizvođači koji siju 50, 100 ili više hektara.

»Za ovogodišnju sjetvu šećerane su ponudile nešto bolje uvjete, prije svega cijenu, a osnovna cijena je 40 eura po toni, što je za oko 15 posto viša cijena u odnosu na prošlu godinu. Svaki proizvođač koji ima značajnije

površine mora razmišljati kako rasporediti rizike koje nosi proizvodnja. Prvo kada su u pitanju vremenski uvjeti za proizvodnju i drugo cjenovni rizik, jer nitko ne može tvrditi da će cijene žitarica ostati na sadašnjoj razini, i naravno obveza poštovanja plodoređa», pojašnjava zašto se veći proizvođači i dalje odlučuju zadržati šećernu repu direktor poljoprivrednog poduzeća *Meteorkomerc* iz Sombora **Jeca Ilić**.

Za uljarice iznad 10 stupnjeva

Nakon sjetve šećerne repe poljoprivrednici će početi sjetvu uljarica i na kraju kukuruza. Ni tu se ne treba držati kalendara i nekih rokova koji važe kao optimalno vrijeme za sjetvu, tim prije što su to toploljubive biljke, koje za sjetvu zahtijevaju temperature iznad 10 stupnjeva.

»Višegodišnje analize sjetve jarih usjeva pokazuju da je zbog nedostatka padalina i niskih temperatura pomjeren sjetva bolja pa bi tjedan ili do 10 dana sjetvu trebalo pomjeriti. Znači, ako se sa sjetvom nekada kretalo oko 1. travnja to bi sada trebalo biti oko 10. travnja«, savjetuje Boca.

Teritorij koji pokriva Poljoprivredna stručna služba Sombor, a to je Grad Sombor i općine Apatin i Odžaci ima oko 140.000 hektara obradivog zemljišta. Najviše se sije kukuruz i njega će ovog proljeća biti između 57 i 60.000 hektara. Sljedeća kultura po zastupljenosti je soja koja se godinama unazad gaji na oko 23.000 hektara, suncokreta

će biti između 10 i 12.000 hektara i najmanje je šećerne repe koja se ustalila na oko 8.500 hektara.

»Mijenjala se struktura sjetve posljednjih godina, i to najviše u korist soje. To je dobra kultura, koja se može čuvati, što znači da ratari mogu kalkulirati s prodajom i cijenom. Zatim, naučili su da je dobro proizvoditi, imamo dobre i rodne sorte. Sve su to razlozi što su s nekih 15.000 hektara površine pod sojom u ovom dijelu dostigle i 23.000 hektara. Interes poljoprivrednika za sjetvu šećerne repe je manji i ona se ustalila na 8 do 9.000 hektara«, pojašnjava Boca.

Z. V.

Skuplja sjetva

Ovog proljeća u Srbiji treba biti zasijano oko dva milijuna hektara. Dominirat će kukuruz čija se sjetva očekuje na milijun hektara. Prema podacima Agrarnog saveza Srbije sjetva kukuruza po hektaru ove godine koštat će oko 150.000 dinara, što je 50 posto više u odnosu na prošlogodišnju proizvodnju. Sjetva soje i suncokreta bit će skuplja za 30 posto. Sjetva je skuplja zbog visoke cijene goriva i gnojiva, ali i zakupa zemljišta. I dok ratare čekaju veća ulaganja u proizvodnju, cijene kukuruza na burzi stagniraju. Prošlog tjedna trgovalo se po cijeni od 31 dinar. Zabilježena je veća potražnja soje što je cijenu povećalo na 80 dinara po kilogramu.

Program UG-a *Urbani Šokci*

Predstavljanje knjige i tradicijske odjeće

U druga građana *Urbani Šokci* iz Sombora priredila je program »Kad procveta lelija« u okviru kojeg je predstavljena nova knjiga autorice **Marije Šeremešić** *Tradicijsko ogavlje i nakit – Djevojačko češljanje i povezivanje monoštorskih Šokica*, prikazano tradicijsko zimsko oblačenje u Monoštoru i Beregu, te izložba ručnih radova supruge veleposlanika Hrvatske u Beogradu **Mirjane Bišević**.

Od šepe do marama

U novoj knjizi predsjednica Udruge građana *Urbani Šokci* Marija Šeremešić donosi detaljan prikaz češljanja i pokrivanja glave u Monoštoru od dječjeg uzrasta, pa do pozne životne dobi; od šepe do marama.

»Šepa je ukrasna kapica koja se stavljala novorođenčetu na glavu i djeca su je nosila dok nisu malo poodrasla. Najpoznatija dječja kapa šepa, zvana rođičarka, bila je od kumoša vezena svilenim koncem, na sekser granu ili od delina opšivena zlatom, žutom i modrom, tamno roza vrpcom. Djevojčicama su kasnije šišali šiške na kratko, a i one su se povezivala u marama, u doba žalosti čak i u crne marama iako im je bilo 7-8 godina. Djevojčice od oko 12 godina nosile su kike; dvije pletenice koje su na krajevima bile vezane vunicom u raznim bojama. Kada su prelazile u doba djevojaštva, počele bi brenovati (kovrčati kosu vrućim iglama za pletenje) šiške, a kosa se plela u pletenice koje

Šepa

su se ukrašavale minimalno s cvjetovima ružica. Najsvečanije razdoblje u djevojačkom dobu bila je puna glava. Djevojke su je nosile samo pri najvješćivanju za udaju i na svadbi, s tim što je razlika između djevojačke i mladenačke pune glave u tome što je mladenka imala čapljinu pero«, kaže Marija Šeremešić.

Nakon udaje povezivala se marama i Šokice više nikada nisu išle otkrivene glave, niti su kitile kosu, marama ih je pratila od udaje do kraja života. Mlađe žene nosile su marama življih boja, dok su starije povezivale marama mirnijih, tamnijih boja.

»Imale su i po nekoliko slojeva marama na glavi. Osnovni je podvezač; mala crvena marama koja se vezivala kako bi se kosa zategnula da nijedan pramen ne proviri ispod marama, što je bilo neprilično za udanu ženu. Polovicom prošlog stoljeća čak se uz podvezač nosila velika bijela marama od tankog materijala koja se vezivala ispod brade i tek je onda išla glavna marama. Marama su bile simbol udanih žena. One su bile simbol životne dobi, materijalnog statusa. Također se znalo što se povezivalo za blagdane, što je bilo svečano, što manje svečano«, kaže autorica knjige.

Djevojke i žene kitile su glavu, vrat i prsa i dijelove ruku zrnjem, novcima, vrpčama, umjetnim cvijećem, ukrasnim

Eva Pašić i Marija Šeremešić

Zimsko sprimanje u Beregu

iglama, lančićem, križićem i medaljicama. Nakit se nije stavljao svakodnevno nego sukladno dobu i vrsti blagdana. Mladenka je na dan vjenčanja najraskošnije odjevena i najraskošnije nakićena.

Svečano i zimsko ruho

I kao što je povezivanje glave imalo svoja pravila kojih se strogo držalo, tako se vodilo računa i što se kada oblači, pa se znalo kako se u korizmi ide u crkvu.

»Krenila sam na misu na prvu nedilju korizme. Obukla sam zelenu čojanu suknju, bilu ubiranu pregaču na veliku ružu, šlurika je meso farba, vezitla vezena, a marama nebeska komošna. Na nogama imam papučice, crne, na zelene piknjice i zelene čorape. To je naše svečano ruvo za korizmu. Sve ovo staro je sigurno 100 godina. Sve je sačuvano i koliko se volim oblačiti u to ruvo ne mogu vam ni kazati«, kaže **Eva Pašić** iz Monoštora.

Način zimskog spremanja prikazali su članovi HKPD-a **Silvije Strahimir Kranjčević** iz Berega.

»Muškarci su zimi nosili opaklije, pršnjake, debele čakšire, čorape i klompe. Žene su nosile kožuve dugih rukava, debele, delinske marama«, kazao je predsjednik **Milorad Stojnić**, a pokazalo desetak članova udruge.

Izložba ručnih radova Mirjane Biščević njena je druga izložba u hrvatskim udrugama u Srbiji, jer su prije Sombora njezi radovi prikazani u Surčinu.

»Radove sam radila po aerodromima, hotelima, u avionima manje, ali uvijek na našim putovanjima od Hrvatske do Istanbula, Brisela, Azije; uvijek sam vezla i kratila silno dugo vrijeme na aerodromima«, kaže Mirjana Biščević.

U programu je sudjelovala Ženska pjevačka skupina **Kraljice Bodroga** iz Monoštora i **Lea Jevtić** na gitari.

Program je održan uz potporu Grada Sombora i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Z. V.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i člancima od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava

JAVNI UVID U

Nacrt Plana detaljne regulacije za dio prostora istočno od Majšanskog mosta do bivšeg kompleksa livnice i zapadno od Majšanskog mosta do Ul. Arsenija Čarnojevića i Aleje maršala Tita

Javni uvid može se obaviti od 30. ožujka do 28. travnja 2022., radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirana pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9), od 30. ožujka do 28. travnja 2022.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 6. svibnja 2022. u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

OŠ Matija Gubec iz Tavankuta u Erasmus+ KA2 projektu Go-Car-Go PLUS

Prvo natjecanje s električnim ekstramobilom

»Rad na električnom automobilu učenicima ne predstavlja problem jer su već upoznati s novim tehnologijama budući da smo s njima u školi, među prvima u Subotici, radili primjerice s mikrobil računarima, sa m-botovima, dronovima« *
»Završetak projekta je susret u Sloveniji u Ptuj, gdje će se na smotri učenici svojim vozilima natjecati u različitim kategorijama i disciplinama«

Osnovna škola Matija Gubec iz Tavankuta od 2016. godine sudjeluje u projektu Go-Car-Go čiji je nositelj Školski centar iz Ptuja, u okviru kojeg učenici izrađuju tzv. ekstramobile (kartinge) s kojima se potom natječu. Oni su do sada bili na mehanički pogon, a ove godine će se prvi put, na istoimenoj smotri (Go-Car-Go), natjecati s električnim automobilima koji se trenutno izrađuju i trebaju biti gotovi do kraja travnja. Ovim povodom, ravnatelj, nastavnici i učenici iz nekoliko osnovnih škola iz Slovenije prisustvovali su 15. i 16. ožujka radnom sastanku u tavankutoj školi, uspostavili suradnju sa srednjom Tehničkom školom Ivan Sarić te uživali u turističkom obilasku Tavankuta i Subotice.

O projektu i suradnji

Erasmusov projekt Go-Car-Go u kojem sudjeluje i tavankutska škola ove je školske godine prebačen na jednogodišnji Erasmus+ KA2 projekt u okviru kojeg učenici, umjesto mehaničkog, izrađuju električni ekstramobil. U njemu sudjeluju škole iz Slovenije, Hrvatske, Austrije i Srbije (Vojvodine) na način da učenici Školskog centra iz Ptuja izrađuju podvozje (šasiju), BFI Burgenland iz Austrije električni pogon, a učenici partnerskih osnovnih škola nadograđuju ekstramobil sa svojom idejom karoserije.

S Gupčevim učenicima osmih razreda na ovom kreativnom zadatku radi nastavnik tehnike i tehnologije Branko Stantić.

»Suradnju sa Školskim centrom iz Ptuja smo uspostavili 2016. godine i tada smo prvi put prisustvovali na toj njihovoj manifestaciji bez našeg praktičnog sudjelovanja, a već sljedeće i naredne tri godine smo izrađivali automobile i natjecali se s ostalim učenicima iz Slovenije i Hrvatske. Početkom veljače smo dobili šasiju, tj. podvozje automobila, a naš je zadatak da ga nadogradimo, tj. da osmisimo i napravimo karoseriju, dotjeramo je do perfekcije, a potom u svibnju da odemo u Ptuj na natjecanje«, navodi Stantić, dodajući kako automobil ne izrađuju na satima tehničkog i tehnologije već u okviru izvannastavnih aktivnosti.

»Rad na električnom automobilu učenicima ne predstavlja problem jer su već upoznati s novim tehnologijama budući da smo s njima u školi, među prvima u Subotici, radili primjerice s mikrobil računarima, sa m-botovima, dronovima. Tu će glavni izazov biti materijal od kojeg ćemo praviti karoseriju. Počeli smo nabavljati alat, strojeve i nadam se da ćemo ga završiti do kraja travnja«, kaže on.

Ravnateljica Mašinske škole u Ptuj Anja Jesenek-Grašić dugogodišnju suradnju s tavankutskom školom ocjenjuje kao vrlo uspješnu, dodajući kako su se ovom prigodom oko suradnje s Erasmus projektima dogovorili i s predstavnicima subotičke srednje Tehničke škole Ivan Sarić.

O važnosti ovog projekta, odnosno izradi ekstramobila, ona kaže:

»Što se tiče učenika, jako je važan razvoj kreativnosti, a za našu školu je to bitno zbog njene promocije. Surađujemo s osnovnim školama – s pet škola iz ptujskog područja tako da je za promociju to jako dobro«.

Oplemenjivanje tehničke nastave

Kao jedan od glavnih ciljeva projekta *Go-Car-Go* ravnateljica OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu **Stanislava Stantić Prčić** navodi oplemenjivanje nastave tehnike i tehnologije.

»U Hrvatskoj ovaj predmet imaju jedan sat tjedno, kod nas ga ima dva sata, dok je u Sloveniji to izborni predmet. To nije dobro jer se učenici ni ovako baš ne bave kreativnim, manuelnim radom, ili to čine vrlo malo. Na ovaj se način pokušava animirati djecu da se uključe u nastavu tehnike. Naši učenici godinama surađuju sa Zajednicom tehničke kulture u Osijeku, tamo su se sreli njihovi i naši nastavnici i nakon te dobre suradnje, po preporuci smo se i mi uključili u tu slovensku priču čiji je idejni tvorac ptujski Školski centar. Prethodno smo bili u Hrvatskoj gdje se govorilo o projektima, a sad su došli kod nas da im prikazemo u kojoj fazi je izrada automobila. Sljedeći korak, odnosno završetak projekta, je susret u Ptuj, gdje će se na smotri učenici svojim vozilima natjecati u različitim kategorijama i disciplinama«, kaže Stantić Prčić.

Kao dobri domaćini, dodaje, svojim su gostima iz Slovenije tijekom dvodnevnog posjeta ponudili različite aktivnosti.

»Pokazali smo im što sve radimo u okviru nastave tehnike i tehnologije, potom kako radimo s dronom, kako koristimo 3D pisac, električne pile, dakle sve ono što se radi

Ekstramobil na mehanički pogon

Ekstramobil na električni pogon
(Vedran Vojnić Hajduk i Bojana Knežević)

na nastavi i naravno da su bili fascinirani. Primjerice, jedan od profesora je spomenuo da je njegov sin, to što mi radimo radio tek na fakultetu. Prikazali smo im i našu tradiciju, pokazali im selo (crkvu, župni ured gdje je prva slika od slame), a odveli smo ih i u turistički obilazak Subotice.«

Zahvaljujući sudjelovanju u ovom projektu učenici tavankutske škole pozvani su kao gosti u Auto kuću *Rimac* u Svetu Nedelju.

»Budući da naša učenička zadruga radi za nabavu kombija, sve se to nekako ispreplelo, Auto kuća je prepoznala važnost te naše aktivnosti pa su nas pozvali. Inače, ulaznica za njen obilazak košta 30 eura, tako da mislim da to dovoljno govori o ideji i kvaliteti ovog što radimo«, navodi ravnateljica tavankutske škole, ističući kako je najvažnije imati dobru ideju i dobru volju:

»Projekt *Erazmus+* je prilika da osim onoga što će školi pridonijeti određenom opremom, pridonijet će i tome da djeca prođu, vide, jer svi smo navezani na slična mjesta i važno je da Tavankučani shvate da mogu postići isto što i primjerice Slovenci, Austrijanci, Šveđani... Nebitno iz koje zemlje dolaziš, važno je da imaš dobru ideju i dobru volju. Svaka škola mora imati viziju, misiju, ti pokucaj i otvori će ti se«.

Na likovnom natječaju tavankutske osnovne škole u okviru kojeg su učenici trebali dizajnirati budući ekstramobil, pobijedio je rad **Bojane Knežević**.

»Moj crtež je izabran kao najljepši i na osnovu njega će se izraditi naš ekstramobil. Inspiraciju, odnosno ideju, sam dobila iz crtanog filma *Nodis*, kaže ona, a učenik 8. b razreda ove škole **Vedran Vojnić Hajduk** na pitanje o brzini koju električni ekstramobil može izvući, kaže da ona, bez dodatne težine, iznosi do 20, a kada ga netko vozi, do 16 km/h.

I. Petrekanić Sič

Naši gospodarstvenici (LXXX.)

Bez ekonomske sigurnosti

»Vezati se sada za neki kredit je veliki rizik. Ne znam od danas do sutra što će biti, ovo je zaista sada težak život za poljoprivredne proizvođače. Danas je ovako, sutra onako, nemamo nikakvu ekonomsku sigurnost. Proizvoda imamo, ali kolika će sutra biti prodajna cijena, to ne znam«, kaže Vinko Stantić

Mjesna zajednica Mala Bosna nalazi se na 10 kilometara udaljenosti od Subotice, na putu Subotica – Sombor. Jedna je od najrazuđenijih mjesnih zajednica. Prostire se na 40 četvornih kilometara, broji 2.200 stanovnika, ali u samom mjestu živi oko 1.400 ljudi, dok ostali žive na salašima.

Vinko Stantić je odrastao na Hrvatskom Majuru, salašarskom naselju kod Subotice, a u Maloj Bosni živi od 2002. godine, kada je kupio imanje. Od tada se bavi stočarstvom i zemljoradnjom. U poslovima mu pomažu supruga **Darinka**, sin **Josip**, a s njima živi i majka **Dara**.

Mlijeko putuje do Šapca

»Obradujem moje njive i državne i one u privatnom zakupu. Imam proizvodnju mliječnog govedarstva, krave muzare, sada imam trideset i tri muzare. Mušku telad prodajemo. Posao proizvodnje mlijeka se toliko isplati da se svi 'otimaju' da to rade. Litra mineralne vode je skuplja nego litra mlijeka. Mlijeko prodajem *Mlekari Šabac*. Za jednu litru plaćaju 42 dinara, plus 10 dinara za premiju. Ali ta premija uvijek kasni šest mjeseci. U lipnju ćemo dobiti premiju za mjesec u ovoj godini. Otkup se za sada re-

dovito isplaćuje. Svaki drugi dan dolazi kamion iz Šapca po mlijeko iz hladnjače. *Mlekara Subotica* je bila za deset dinara jeftinija, pa smo raskinuli ugovor. Od prosinca prošle godine prodajemo mlijeko *Mlekari Šabac*. Aparat za mužu imamo«, kaže Vinko i naglašava kako su male subvencije za poljoprivrednu proizvodnju.

»Subvencije su prošle godine bile 4.000 dinara po hektaru, sad su 8.000 dinara, ali za to se može kupiti samo 50 kilograma umjetnog gnojiva. Vrtoglavi je rast cijena mineralnih gnojiva. I onda se ljudi čude zašto je skupo meso ili brašno. Sad je i zabranjen izvoz onoga što proizvode poljoprivrednici: mesa, mlijeka, brašna, kukuruza i to je problem. A ova cijena mlijeka ne prati cijenu rasta hrane za stoku. U cijenu mlijeka nije uračunat ni rad proizvođača«, kaže Vinko i navodi kako je s ovog dijela Somborskog puta do Mišićeva za šest mjeseci nestalo tri farme koje su imale po trideset krava.

»Velik je disparitet između cijena stočne hrane i mlijeka. Nekada se za jednu litru mlijeka moglo kupiti tri kilograma koncentrata, sada se za litru može kupiti kilogram. Ide se u propast. Već deset godina ne poskupljuje cijena mlijeka«.

Gorivo »na žličicu«

Vinko Stantić sadi na njivama kukuruz, ječam, repicu i suncokret. Sada će početi proljetna sadnja kukuruza i suncokreta. Na pitanje je li takva poljoprivredna proizvodnja više isplativa od proizvodnje mlijeka, on odgovara:

»Vrlo se lako može dogoditi da se uloženo u proizvodnju ne vrati. Euro skače, ako krene inflacija, neće biti dobro. Vidjet ćemo što će biti kada prođu izbori u Srbiji 3. travnja. Cijena goriva lani je bila 125, a sada je 179 dinara. U kantama se može nositi 60 litara, kada se ode traktorom do benzinske crpke. Napuniš i spremnik, ali potroši se 10 litara do tamo i 10 u povratku. U putu se gubi i vrijeme i nafta, a sa 60 litara se može kratko raditi, mora se ići stalno po gorivo. Redovi su već počeli pred crpkama. Nafta se kupuje 'na žličicu'. Problem je i što za sto kilograma mineralnog gnojiva uree treba prodati četiri stotine kilograma kukuruza. To nije bilo ni u vrijeme **Miloševićevog** režima. Još se ne osjećaju posljedice sankcija prema Rusiji, još se 'pliva', a vidjet ćemo što će biti. Problem je što je i sjeme poskupjelo, kao i zaštitna sredstva«.

Vinko kaže kako posjeduje potrebnu mehanizaciju za poljoprivredne radove, ali bi ju trebalo obnoviti. Kaže da je jedini plan kako opstati i da napretka za poljoprivredne proizvođače neće biti ubrzo. Kaže i kako vremena za odmor od svakodnevnih poslova nema mnogo, nego tek navečer.

Kredit za poljoprivrednike – veliki rizik

S Vinkom smo pričali i o uređenju atarskih putova.

»Tanjurali smo atarski put Bečar atar, Hrvatski Majur do Sivačkog puta. Počeli smo to još prošle godine i sada nastavili. Dobili smo pomoć od Grada, a bilo je problema s pojedincima, poljoprivrednicima, koji su na put izašli sa sadnjom, ali to je riješeno. Sada se postavlja tučnik i grebani beton. Izgleda da je bio dobar tajming da sada pred izbore tražimo pomoć od gradskih struktura vlasti. Predsjednik sam Savjeta naše Mjesne zajednice. Puno je problema u Mjesnoj zajednici, počevši od rasvjete salaša, a i autobusna stajališta bi trebalo obnoviti. Za

sve probleme se moramo obraćati gradskim vlastima, naša mjesna zajednica nema vlastitih sredstava.«

Vinko Stantić kaže da u ovakvoj ekonomskoj situaciji ne bi ulazio u kreditne aranžmane za poljoprivrednike.

»Vezati se sada za neki kredit je veliki rizik. Ne znam od danas do sutra što će biti, ovo je zaista sada težak život za poljoprivredne proizvođače. Danas je ovako, sutra onako, nemamo nikakvu ekonomsku sigurnost. Proizvoda imamo, ali kolika će sutra biti prodajna cijena, to ne znam.«

Zvonko Sarić

Oporuka sutra u Hrvatskom domu

SOMBOR – Dramska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora aktivno nastupa i gostuje s aktualnom predstavom, komedijom *Oporuka*. *Nazorovci* su s ovim koma-

dom gostovali u Sivcu, a s istom predstavom nastupili su i na Općinskoj smotri dramskog stvaralaštva u Somboru, u dvorani Kulturnog centra Sombora.

Također, najavljuju kako će predstava *Oporuka* biti igrana sutra (subota, 26. ožujka) u Hrvatskom domu od 20 sati. Cijena ulaznice je 200 dinara.

Komedija u dva čina *Oporuka* rađena je po motivu opere **Giacoma Puccinija**, u adaptaciji **Ivice Janjića**, a u režiji **Lee Jevtić**.

Kalendar manifestacija za 2022. godinu

SUBOTICA – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata izradio je Kalendar manifestacija Hrvata u Srbiji za 2022. godinu, koji je dostupan na portalu Zavoda (www.zkvh.org.rs). Kalendar je izrađen temeljem ankete koja je poslana hrvatskim udrugama kulture. U kalendar su uključeni i praznici hrvatske zajednice u Srbiji.

Poziv za 20. susret *Lira naiva*

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* iz Subotice upućuju poziv za dvadeseti susret hrvatskih pučkih pjesnika pod nazivom *Lira naiva* 2022. Susret će biti održan 10. rujna 2022. godine u Subotici.

Zainteresirani pjesnici trebaju poslati 3-5 svojih (neobjavljenih) pjesama koje mogu biti pisane standardnim hrvatskim jezikom ili ikavicom (bunjevačkom ili šokačkom), a bit će objavljene u zbirci. Pjesme i prijavu (s kraćom biografijom te fotografijom/portret), u wordu, treba

poslati do kraja travnja 2022. na adresu: Hrvatska čitaonica, Bele Gabrića 21, 24000 Subotica ili putem elektroničke pošte na adresu: katarina.celikovic@gmail.com

Detaljnije informacije mogu se dobiti putem telefona broj +381/64-659-07-52.

NATJEČAJ

za skladbe koje će biti izvedene
na XXII. Festivalu bunjevački pisama

Festival će biti održan 25. rujna 2022. u Subotici. Temeljna svrha ovoga festivala je promocija i popularizacija nove bunjevačke pisme (pjesme) i poticaj svima, a osobito mladima kako bi sami pridonijeli očuvanju i unaprjeđenju kulturne baštine svoga roda i naroda.

PROPOZICIJE NATJEČAJA:

1. Tekst i glazba trebaju predstavljati život i običaje bačkih Bunjevaca;
2. Tekst pjesme mora biti pisan ikavicom ili ijekavicom;
3. Pjesma može imati 3 ili 4 strofe;
4. Dužina pjesme je od 3 do 5 minuta;
5. Note (melodija, akordi) i tekst treba dostaviti u 2 primjerka;
6. Uz tekst i melodiju obvezno dostaviti i demo snimku;
7. Radovi prethodno ne smiju biti izvođeni (premijerno izvođenje);
8. Jedan autor može dostaviti najviše 3 skladbe;
9. Primljeni radovi se ne vraćaju;
10. Radovi se šalju pod šifrom, a rješenje šifre (ime, prezime i adresa autora i kontakt telefon) mora biti u posebnoj, zatvorenoj omotnici;
11. Nakon odabira najboljih radova, stručna komisija će autore izvijestiti o rezultatima;
12. Festival se organizira isključivo na volonterskim principima, te se radovi neće honorirati;
13. Autor skladbe koja je odabrana za izvedbu na Festivalu samim njezinim slanjem daje svoj neopozivi pristanak da se skladba studijski snimi i izda na nosaču zvuka i video zapisu radi popularizacije festivala.

Natječaj je otvoren do 31. svibnja 2022.

Skladbe slati na adresu: Vojislav Temunović, Skerlićeva 17, 24000 Subotica ili HGU FBP, Lajosa Joóa 4/a, 24000 Subotica; mail: hgu.fbp@gmail.com s naznakom: ZA XXII. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

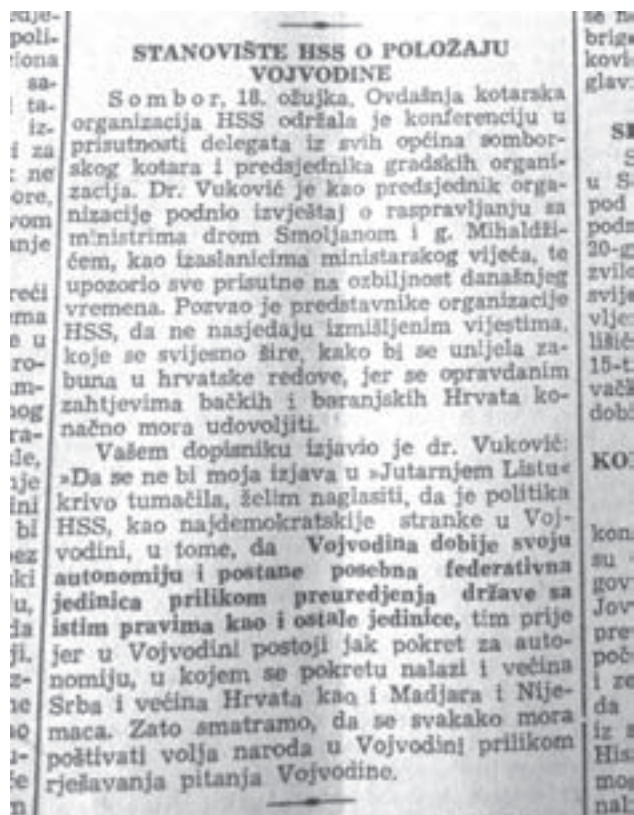
Priručje: Vladimir Nimčević

Iz starog tiska

Seljačka sloga u Bajmaku, smjena Matije Išpanovića

19. ožujka 1940. – *Obzor* piše da je somborska kotarska organizacija Hrvatske seljačke stranke održala konferenciju u prisutnosti delegata iz svih općina ovog područja. Predsjednik organizacije **Grga Vuković** je podnio izvještaj o svojim razgovorima s ministrima **Barišom Smoljanom** i **Stanojem Mihaldžićem** u vezi s položajem

bačkih i baranjskih Hrvata. Dopisniku *Obzora* je izjavio: »Da se ne bi moja izjava u *Jutarnjem listu* krivo tumačila, želim naglasiti, da je politika HSS, kao najdemokratskije stranke u Vojvodini, u tome, da Vojvodina dobije svoju autonomiju i postane posebna federativna jedinica prilikom preuredjenja države sa istim pravima kao i ostale jedinice, tim prije jer u Vojvodini postoji jak pokret za autonomiju, u kojem se pokretu nalazi i većina Srba i većina Hrvata kao i Mađara i Nijemaca. Zato smatramo, da se svakako mora poštivati volja naroda u Vojvodini prilikom rješavanja pitanja Vojvodine.«

20. ožujka 1940. – *Hrvatski dnevnik* piše o nužnosti smjene komesarske vlasti u Subotici putem općinskih izbora. »Općinski izbori nemaju značenje parlamentarnih izbora i zato stranački prestiž ne treba i ne smije biti razlog, da se ti izbori ne provedu barem ondje, gdje na

terenu dolazi do čestih sukoba radi toga, jer se općine ne nalaze u rukama narodnih ljudi. Subotički Hrvati ne traže u komunalnoj politici ništa drugo, nego da se poštuje njihova brojčana snaga, njihova nacionalna svijest i njihova stranačka orijentacija. Dosta je već bilo eksperimenata i nametanja, dosta je već bilo provokacija čestitoga hrvatskoga življa. Vrijeme je, da i subotički Hrvati barem malo odahnu. Ne mogu hrvatski ministri neprestano juriti po Bačkoj i Baranji i slušati stalne jadikovke tamošnjih Hrvata.«

21. ožujka 1940. – *Hrvatski dnevnik* piše da će u novo vijeće Subotice ući ljudi, koji uživaju povjerenje naroda.

»Subotički Hrvati to i žele, ali je pitanje za koga ministarstvo unutrašnjih poslova smatra, da uživa povjerenje naroda«, dodaje list.

22. ožujka 1940. – *Subotičke novine* pišu da je organizacija Seljačke sloge u Bajmaku održala 17. ožujka svoju glavnu skupštinu. Izabrana je nova uprava: predsjednik **Stipan Vojnić Hajduk**, potpredsjednik **Joso Babić**, tajnik **Matija Babić**, zamjenik tajnika **Luka Peić**, blagajnik **Jašo Milković**. Nadzorni odbor: **Bartul Ciboljša**, **Aleksandar Barbarić** i **Joso Bedeković**. Odbornici: **Marko Kujundžić**, **Andrija Vuković**, **Ivan Borović** i **Marko Milković**.

23. ožujka 1920. – *Neven* piše da je ministarstvo vjera Kraljevine SHS odbilo apelat **Vojislava Stankovića** i **Gavre Đelmiša** protiv izbora **Lajče Budanovića** za župnika sv. Terezije u Subotici.

24. ožujka 1927. – *Neven* piše da je upravitelj šegrtske škole u Subotici **Matija Išpanović** smijenjen samo zato što je Hrvat. »Kako čujemo članovi Hrvati u odboru za proslavu četristogodišnjice Subotice i Kralja Jovana povuče se, jer drže, da poslije smjene g. Išpanovića, starog nacionalnoga borca sa položaja upravitelja šegrtske škole nemaju više što tražiti u tom odboru«, dodaje list.

Potpisan sporazum o suradnji Filozofskog fakulteta iz Osijeka i ZKVH-a

Znanstvena potpora Hrvatima u Vojvodini

Dekan Filozofskog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, izv. prof. dr. sc. **Ivan Trojan** i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice **Tomislav Žigmanov** potpisali su u ponedjeljak, 21. ožujka, sporazum o međusobnoj suradnji.

Trojan je u obraćanju novinarima uoči samog čina potpisivanja ugovora istaknuo važnost ove suradnje koji treba shvatiti i kao pružanje pomoći hrvatskoj manjinskoj zajednici u susjednoj državi. Rekao je kako je ta komunikacija obostrana.

»Važno je ovdje spomenuti interes i potencijal naših kolega s Odsjeka za povijest, kvalitetnih znanstvenika i istraživača, koji mogu raditi na velikom korpusu hrvatske kulture, a nalazi se izvan granica matične zemlje. Mislim da se njihovim djelovanjem stvaraju odlični temelji koji bi mogli pomoći očuvanju hrvatske riječi i tradicije u Vojvodini«, rekao je dekan Filozofskog fakulteta Ivan Trojan. Potpisivanje sporazuma u Osijeku Žigmanov je ocijenio

rezultatom višegodišnje uspješne i bogate suradnje u brojnim područjima osječkog Filozofskog fakulteta i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice.

»Područje kulture unutar hrvatske zajednice u Srbiji, odnosno u Vojvodini, iznimno je bogato, ali i još uvijek nedovoljno razvijeno, napose kada je u pitanju znanost. Tu su naša očekivanja kada je posrijedi suradnja s Hrvatskom i njezinim znanstvenim institucijama velika. Vjerujemo da ovim formaliziranjem naše suradnje što su potaknule kolege s Odsjeka za povijest možemo učiniti više kada su u pitanju istraživanja onoga što su baštinski nanosi hrvatske zajednice u Vojvodini, ali i kada su posrijedi suvremeni izazovi koji se nas tiču. Mislim da je ovo pravi trenutak da formaliziramo našu suradnju, s nadom da će ona imati brojne pozitivne ishode. Vjerujemo da ćemo i mi koji djelujemo u području kulture i znanosti među Hrvatima u Vojvodini dobiti više nego za nas potrebno priznanje da smo institucija koja uživa određenu količinu respekta kada je u pitanju suradnja u ovim područjima. Očekujemo da ćemo tako osnaženi u mjesnom kulturnom prostoru biti drukčije vrjednovani što će nas činiti respektabilnijim. Taj pothvat mogao bi utjecati i na jačanje neke vrste sebecijenja unutar hrvatske zajednice u Vojvodini. Naši su izazovi ondje brojni. Živimo u prostoru gdje nas se želi staviti u određenu vrstu segregiranog prostora svedenog na folklor i tradiciju. Mi se tomu, čini mi se, uspješno opiremo. Imamo važne i snažne iskorake kada je u pitanju znanost i druga područja tzv. visoke kulture. Ovaj sporazum može biti samo potvrda našim nastojanjima«, istaknuo je Žigmanov.

Potpisani sporazum nosi sa sobom i cijeli niz mogućnosti vezanih uz apliciranje zajedničkih projekata prema fondovima Europske unije, pogotovo kada je riječ o prekograničnoj suradnji.

(Glas Slavonije)

Izborna skupština UBH-a *Dužijanica* iz Subotice

Novo-staro vodstvo

Usjedištu Udruge, u župi sv. Roka u Subotici, 22. ožujka, održana je godišnja skupština Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica*, koja je ujedno bila i izborna. Odlukom nazočnih članova, staro vodstvo vodit će udrugu i u iduće četiri godine: na mjestu predsjednika ostaje mons. dr. **Andrija Anišić**, dopredsjednica će i dalje biti **Ljiljana Dulić**, a direktor UBH-a **Marinko Piuković**.

Organizacijski odbor ostaje u istom sastavu: mons. **Stjepan Beretić**, **Marija Kujundžić**, **Lazar Cvijin**, **Pavle Kujundžić**, **Ivan Piuković**, **Miroslav Kujundžić** i **Dajana Šimić**, kao i Nadzorni odbor kojega čine **Grgo Kujundžić**, **Joso Anišić** i **Grgo Tikvicki**.

O planovima za 2022. godinu govorio je direktor udruge **Marinko Piuković** istaknuvši kako će program *Dužijanice* u Subotici biti isti kao i prijašnjih godina, a da je nova realizacija trodnevnog programa *Dužijanica* u Novom Sadu (od 22. do 24. srpnja). Program u Novom Sadu će podrazumijevati otvorenje, akademiju i izložbu u Spomen-domu bana **Jelačića**, koncert folklornih skupina na središnjem gradskom trgu (gdje će sudjelovati hrvatske udruge iz svih krajeva Vojvodine), svečano euharistijsko slavlje u crkvi Imena Marijinog te svečanu povorku kroz grad i predaju kruha gradonačelniku na središnjem gradskom trgu. Subotička *Dužijanica* početak će blagoslovom

Projekt Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Bunjevački govori u fokusu znanstvenika

U knjižnici u Novom Vinodolskom (Hrvatska) 15. ožujka predstavljen je projekt »Bunjevački govori: primorsko-lički ogranak«. Projekt su predstavile dr. sc. **Mirjana Crnić Novosel** i dr. sc. **Perina Vukša Nahod** s Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je ujedno i nositelj projekta, dok su u organizaciji događanja, koje je dio programa Mjeseca hrvatskog jezika, sudjelovale Narodna čitaonica i knjižnica Novi Vinodolski te Centar za kulturu Novi Vinodolski.

Bunjevački govori (koji se govore u Hrvatskoj, BiH, Vojvodini i Mađarskoj) prošle su godine uvršteni na Listu nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske, te su se tako priključili brojnim zaštićenim govorima kao riznici hrvatske baštine.

Kao što je istaknula dr. sc. Perina Vukša Nahod, cilj projekta »Bunjevački govori: primorsko-lički ogranak«

jest sustavan i potpun fonološki i morfološki opis primorskih, gorskokotarskih i ličkih bunjevačkih govora, a do kojeg će se doći putem konzultiranja stručne literature i terenskog istraživanja.

»Nastojat ćemo prikupiti relevantne podatke koji će pokazati temeljne značajke ovih govora i potvrditi njihovu pripadnost matičnom dijalektu (novoštokavskom – ikavskom). Utvrdit ćemo sličnosti i razlike među bunjevačkim govorima primorsko-ličkog ogranka te ih usporediti s dalmatinskim i podunavskim ogrankom. Prije svega, želimo istražiti predstavnike Bunjevaca, utvrditi što ih spaja, što ih razdvaja, kako bismo očuvali i rekonstruirali ove vrijedne jezične, ali i povijesne te kulturne karakteristike«, rekla je Vukša Nahod.

Na predstavljanju projekta o Bunjercima moglo se saznati kako ova skupina područje balkanskog poluotoka naseljava u 10. stoljeću, a da na današnji hrvatski prostor od Cetine do Velebita dolaze u 14. stoljeću.

»Radi se o narodu koji se mnogo bunio i selio, ratničkom narodu određenom migracijama. Bunjevce dijelimo u tri ogranka – primorsko-lički, dalmatinski i podunavski. Izrazito su pokretljivi i posebni, subetnička skupina s izraženim identitetom, a njihovom pradomovinom smatra se područje jugoistočne Bosne, Hercegovine i nekadašnje Dalmacije. Danas oni žive u nekoliko regija, pa čak i država te su pripadnici novštokavskog ikavskog dijalekta«, rekla je Crnić Novosel.

Večer bunjevačkih govora svojim su pjevačkim nastupom uljepšali *Sinovi Velebita*, ujedno i predstavnici Bunjevaca.

(Novi list)

žita na Markovo (24. travnja), a središnja proslava bit će 14. kolovoza.

Financijski plan za realizaciju programskih aktivnosti iznosi 8,3 milijuna dinara.

Od drugih aktivnosti na kojima će se raditi Piuković je, među ostalim, naveo i investicije u razvojne projekte, stvaranje novih turističkih proizvoda vezanih za *Dužijancu*, daljnji rad na međunarodnoj promociji manifestacije, tematsko upotpunjavanje svečane povorke na *Dužijanci*, izradu sajta *Dužijance* i jaču promociju na društvenim mrežama.

Članovi skupštine usvojili su i izvješće o radu te financijsko izvješće udruge za proteklu 2021. godinu.

D. B. P.

Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini

Knjiga je plod istoimenog projekta koji je za svrhu imao ukazati na ključne preduvjete za održivi razvoj hrvatske zajednice u Srbiji, temeljene na znanju proizvedenom u svrhu očuvanja njihova opstanka

Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini: aktualni trendovi, izazovi i perspektive naslov je nove knjige u sunakladi Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba, podružnica Vukovar, i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice čiji su autori dr. sc. **Dražen Živić**, dr. sc. **Sandra Cvikić** i **Tomislav Žigmanov**, recenzenti su izv. prof. dr. sc. **Mario Bara** i dr. sc. **Ivo Turk**, a urednica dr. sc. **Ivana Bendra**.

Knjiga je plod istoimenog projekta koji je tijekom 2021. godine proveo Institut društvenih znanosti Ivo Pilar u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata. Projekt je imao za svrhu ukazati na ključne preduvjete za održivi razvoj hrvatske zajednice u Republici Srbiji, temeljene na znanju proizvedenom u svrhu očuvanja njihova opstanka. S namjerom da realizacija projekta omogući osnaživanje hrvatske zajednice u Vojvodini na temelju istraženih demografskih predispozicija kao glavnih preduvjeta njihova opstanka u Republici Srbiji, njegovi rezultati istodobno definiraju društveno-politički i gospodarski položaj vojvođanskih Hrvata. Na taj način teži se omogućavanju interesno orijentiranog integriranja hrvatske manjinske zajednice u srbijansko društvo kroz znanstveno utvrđene razvojne prioritete politika i projekata unutar i izvan Republike Srbije.

Demografske odrednice održivosti

Urednica knjige dr. sc. Ivana Bendra u uvodnoj riječi napominje kako se kroz ukupno tri opsežna poglavlja, opisujući sadržaj svakoga, razotkriva niz poteškoća s kojima se suočava hrvatska nacionalna manjina na prostoru Vojvodine i Republike Srbije.

U prvom poglavlju, *Demografske odrednice održivosti Hrvata u Vojvodini* (str. 13.-86.), autor Dražen Živić daje uvid u demografske trendove i procese unutar hrvatske zajednice u Vojvodini s naglaskom na važnost demografske održivosti za društvenu održivost hrvatske manjinske zajednice na tom prostoru, kao i za održiv razvoj prostora

koji ona danas nastanjuje. Kroz osam potpoglavlja autor, temeljem analize podataka Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije, daje prikaz prošlih i aktualnih trendova i procesa ukupnog, prirodnog i mehaničkog kretanja hrvatskoga stanovništva u Vojvodini, počevši od prikaza osnovnih indikatora dinamičkih demografskih promjena u Vojvodini od prvog poslijeratnog popisa stanovništva iz 1948. godine sve do posljednjeg, provedenog 2011. godine. U kontekstu ukazivanja na pola stoljeća kontinuirane depopulacije Hrvata daje se detaljan prikaz prostornog razmještaja hrvatskoga stanovništva u Vojvodini prema upravno-teritorijalnom ustrojstvu Vojvodine te dodatno prema tipu naselja (gradska/ostala). Rasprava o destabilizacijskim odrednicama demografske održivosti Hrvata u Vojvodini završava podatcima o demografskim indikatorima biološke, obrazovne i socioekonomske strukture te isticanjem iznimne važnosti jačeg uključivanja relevantnih institucija država Srbije i Hrvatske, čime bi se moglo znatno pridonijeti poboljšanju položaja hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini te pospješiti trenutačno nepovoljne parametre njihove društvene i demografske održivosti.

Tranzicijska pravda i položaj manjine

U drugom poglavlju, *Srbijanski proces tranzicijske pravde i položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Vojvodini* (str. 87.-176.), Sandra Cvikić, temeljem teorijskog okvira tranzicijske pravde za koji autorica navodi da je »neuobičajen pristup temi suvremenog poimanja multikulturalnosti i prava etničkih skupina i nacionalnih manjina«, nastoji tematizirati položaj i status hrvatske nacionalne manjine u Srbiji u odnosu na zakonodavni okvir srbijanskog društva u kontekstu utjecaja znanstvenih spoznaja tranzicijske pravde na ostvarivanje prava i sloboda pripadnika hrvatske nacionalne manjine. Autorica daje uvid u rezultate analize Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Srbiji iz 2016. godine, standardiziranog dokumenta koji Europska unija primjenjuje za praćenje i ocjenu napredovanja država u pretprijetnom procesu za članstvo i iz kojega su vidljivi uspjesi postignuti u zakonskom normiranju života hrvatske nacionalne manjine u Srbiji. Ona piše i o aktivnostima koje upućuju na položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji kroz analizu Izvješća Vijeća Europe iz 2018. godine o provedbi Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima (ostvarivanje manjinskih prava u području jezika za hrvatsku nacionalnu manjinu); Izvješća (četvrto

mišljenje za Srbiju) savjetodavnog Vijeća Europe o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina iz 2019. godine (implementacija manjinskih prava); Izvješća o osiguranju ljudskih prava u Srbiji u 2020. godini; Izvješća Beogradskog centra za ljudska prava iz 2021.; Izvješća Povjerenice za zaštitu ravnopravnosti iz 2020. godine te *Izvješća* Europske komisije o napretku Republike Srbije iz 2021. godine.

u Republici Srbiji u razdoblju nakon 2000. godine. Kroz ukupno devet potpoglavlja Žigmanov daje uvid u višestoljetnu prisutnost Hrvata na prostoru Srbije, s naglaskom na negativne povijesne čimbenike za njihovu integraciju u Srbiju u suvremenu hrvatsku naciju, ali i društveni život u suvremenom demokratskom srbijanskom društvu. Autor se osvrće i na procese raspada bivše socijalističke Jugoslavije i demokratske tranzicije Srbije u okviru kojih su se Hrvati našli u okolnostima nepostojeće naslijeđene manjinske infrastrukture te vlastitog nacionalnog institucionalnog okvira i snažne antihrvatske propagande kao posljedice rata srbijanske agresije na Hrvatsku. Demokratska tranzicija Srbije pokazala je senzibilitet za prava Hrvata kao nacionalne manjine tek od 2000. godine, napose usvajanjem Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina u tadašnjoj Saveznoj Republici Jugoslaviji iz 2002. godine, čime Hrvati u Srbiji prvi put dobivaju mogućnost za institucionalno i od države financijski poduprto ostvarivanje manjinskih prava.

Autor, među ostalim, daje detaljan uvid u nedostatke, ali i ostvarene dosege zajamčenih prava Hrvata u Vojvodini u pogledu kulturnog djelovanja na promoviranje, njegovanje, razvoju i očuvanju kulturnog naslijeđa vojvođanskih Hrvata, ostvarenju prava na informiranje na materinskom jeziku i prava na obrazovanje na materinskom jeziku, kao i službenoj uporabi hrvatskoga jezika i pisma u Vojvodini.

Važno djelo

Recenzent izv. prof. dr. sc. Mario Bara o knjizi je, među ostalim, zapisao sljedeće:

»Aktualni društveni i politički položaj Hrvata u Republici Srbiji čini ovo djelo iznimno važnim za objavu. Naime, uz naslijeđene negativne demografske trendove, Hrvati u Vojvodini i Republici Srbiji su izloženi brojnim nepovoljnim čimbenicima u novijoj povijesti. U određenim političkim, pa i znanstvenim krugovima u Srbiji niječe se pripadnost Bunjevaca i Šokaca hrvatskom narodu, što ima izravne refleksije na ostvarivanje manjinskih prava Hrvata u Republici Srbiji, uporabe jezika, ali i iskazivanje nacionalnog identiteta u javnom prostoru i popisima stanovništva. Izložen različitim oblicima pritisaka ovaj dio hrvatskog naroda treba svaki oblik pomoći institucija matične domovine, time i znanstvenih. Također, ustavna je obveza Republike Hrvatske dijelovima hrvatskoga naroda u drugim državama osigurati skrb i zaštitu«.

Financijsku potporu provedbi projekta i objavljivanju knjige dali su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i ZKVH.

Knjiga se po cijeni od 900 dinara, može kupiti u Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata u Subotici (Laze Mamužića 22).

(ZKVH)

Povijesne i sociografske činjenice

U posljednjem poglavlju monografije, *Hrvati u Srbiji i Vojvodini: osnovne povijesne i sociografske činjenice* (str. 177.-222.), Tomislav Žigmanov daje pregled informacija o kontekstu uspostave, izgradnje i razvoja manjinske infrastrukture hrvatske manjinske zajednice u Republici Srbiji koja ima funkciju očuvanja i razvoja nacionalnog identiteta kroz ostvarivanje manjinskih prava Hrvata

S križem od križa do križa

Nakon nekoliko godina stanke, 19. ožujka ponovno je upriličen hodočasnički križni put u organizaciji Pastorala mladih Subotičke biskupije. Prvi ovakav križni put započeo je 2003. godine u organizaciji subotičke mladeži i pojedinih svećenika, i održavao se dugi niz godina.

»Subotička biskupija ima veliko bogatstvo križeva krajputaša, stoga su kroz godine mladi imali prilike proći različite rute. Ove godine križni put bio je dug 31 kilometar. Započeo je u crkvi Marija Majka Crkve u subotičkom predgrađu Aleksandrovo, a zatim su se hodočasnici zaputili do kapelice svetog Leopolda Bogdana Mandića na Čantavirskom putu, pa do crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije na Bikovu, te završili križni put na večernjoj misi slavljenj o spomendanu sv. Josipa u crkvi svetog Roka u Subotici«, kaže **Vedrana Cvijin**, jedna od organizatorica.

Ovaj križni put, iako je u inicijativi Pastorala mladih Subotičke biskupije, okupio je i mlađe i starije hodočasnike. Najmlađi hodočasnik imao je 10, a najstariji 70 godina. Uz hodočasnike je sve vrijeme bio i vlč. **Franjo Ivanković**, župnik župe sv. Marka u Žedniku. Lijep je bio prizor i pojedinih očeva i majki sa svojom djecom, kao i braće i sestara koji su išli zajedno. Župljani Bikova

i Čantavirskog puta ugostili su hodočasnike, a putem je bilo i duhovne pjesme uz gitaru ali i šutnje dijelom puta nakon dvanaeste postaje. »Dirljivo je bilo obilaziti brojne križeve krajputaše koje su podigli naši preci i ugledati se na njihovu vjeru i požrtvornost tada te spojiti njihovu žrtvu u teškom radu, žrtvu hodanja 31 kilometar i Isusovu žrtvu koju je za nas podnio na križnom putu«, dodaje Cvijin.

M. T.

Proštenje u Čereviću

»Rješenje bez živciranja, u tišini«

Euharistijskim slavljem na Josipovo, 19. ožujka, svečano je proslavljen sveti Josip, zaštitnik crkve i župe u Čereviću. Svečanu misu predslavio je franjevac konventualac o. **Martin Dretvić**, uz suslavljenje domaćeg župnika **Luke Ivkovića** te srijemskih svećenika iz Iriga, Hrtkovaca, Petrovaradina, Lačarka i Bačina.

U uvodnoj riječi mise fra Dretvić je istaknuo kako nas sveti Josip poučava važnim životnim lekcijama koje oblikuju vjernički život svakog pojedinca, te istaknuo da, ako želimo biti Bogu dragi, uvijek ćemo slijediti primjer svetoga Josipa. Razmišljajući o riječima Evanđelja, propovjednik je istaknuo vrijednost obiteljskog odgoja i nasljedovanja.

»Možda ćemo se upitati u čemu je veličina Josipova. Ona proizlazi, prije svega, iz činjenice da je poočim Sinu Božjemu i muž

majke Sina Božjega. Njegovu veličinu vidimo u samoza-tajnosti, poniznosti, pravednosti i poslušnosti. Uzmimo

Pobožnost križnog puta na subotičkoj Kalvariji

Na subotičkoj Kalvariji, koja se nalazi u okviru Bajskog groblja (župa Uskrsnuća Isusova), u drugom dijelu ovogodišnje korizme započinju pobožnosti križnog puta za pojedine staleže vjernika.

Križni put za djecu molit će se 27. ožujka, na 4. korizmu nedjelju, u 15 sati, a križni put za mlade 3. travnja, na 5. korizmu nedjelju, u isto vrijeme.

Križni put sa svijećama molit će se u petak prije Cvjetnice, 8. travnja u 20 sati, a križni put za obitelji na blagdan Cvjetnice, 10. travnja u 15 sati.

Križni put za sve vjernike molit će se na Veliki petak, 15. travnja, u 10 sati.

samo jedan primjer – rođenje Isusovo. Isus se treba roditi u Betlehemu. Nema mjesta za njih nego samo priprosta štala. Josip ne viče, ne galami, ne grdi, ne živčani, nego traži rješenje u tišini, pa bilo to i u štali. Kada Herod želi ubiti Isusa, Josip sluša Božju uputu i bez pogovora bježi u Egipat. To nam, prije svega, daje naznaku da Josip sluša Božji glas, kazao je fra Dretvić.

Revnost čerevičkih vjernika ogledala se i u predproštenjarskom detaljnom spremanju crkve i njezine okolice, probama pjevačkog zbora i drugim pripremama za proštenje. Od ljetošnjega dolaska vlč. Luke na mjesto župnika u Čereviću, Beočinu, Srijemskoj Kamenici, Neštinu i Banoštoru i ova župna zajednica je živnula i život župe je značajno intenziviran. Župnik Ivković praktički pastoralno skrbi za cijeli sjeverni dio Srijemske biskupije i služi mise u četiri crkve, a rezidira u župnoj kući u Čereviću.

M. T.

Susret s Kristom mijenja čovjeka

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Stvorivši čovjeka, Bog mu je dao slobodu. No, čovjek je već na početku zloupotrijebio svoju slobodu i okrenuo se protiv Boga, te je dopustio grijehu da uđe u svijet. Posljedica toga prvog grijeha prenijela se na sve ljude. Od tada čovjek je slab, lako sagriješi, a kada ga grijeh uvuče u svoj vrtlog, teško se iz njega izbavlja. Čovjek je i takav, grješan i slab, uvijek ostao Božje ljubljeno stvorenje i njegova slika. Zato je on uvijek bio uz čovjeka i pokušavao ga iz gliba grijeha vratiti na pravi put. Naposljetku je poslao svoga Jedinorođenca da otkupi grješno čovječanstvo i dade svoj život kao naknadnicu za sve. Tako Bog čovjeku, unatoč čovjekovoj okorjelosti u grijehu, daje novu priliku. A prilika je jednaka za svakoga. Božja ruka spasenja pružena je čovječanstvu Kristovom smrću i uskrsnućem, a čovjek je treba prihvatiti.

Novi stvor

Korizmeno vrijeme je vrijeme intenzivnijeg razmišljanja o grješnosti. No, da bi čovjek spoznao svoju grješnost potrebno je pogledati u svoju nutrinu. Prvi sud o sebi uvijek je da smo ispravni, da sve dobro činimo, a da je ono loše posljedica utjecaja nekoga drugog i da nema naše krivice. Tko ostane kod toga prvog suda nikada neće napraviti korak koji vodi putem obraćenja. Također, ustrajnost u uvjerenju da smo ispravni i da nam ne treba promjena znak je naše udaljenosti od Krista. Pavao u Drugoj poslanici Korinćanima kaže: »Je li tko u Kristu, nov je stvor. Staro uminu, novo, gle, nastalo!« (2Kor 5,17). Tko je u Kristu, nov je, tj. drukčiji. Evanđelja nam na puno mjesta svjedoče o susretu Isusa s grješnicima. I nakon svakog takvog susreta grješnik je spoznao ispraznost svoga života. Krist mu je otvorio oči da sagleda pravu istinu. Dakle, susret s Kristom nužno mijenja

nja čovjeka. On odbacuje grijeh, svjestan svoje malenosti, moli za oprostaj i nastavlja novim putem. Grješnici iz evanđelja postaju jedni od Kristovih nasljedovatelja. Matej carinik postao je apostol, a Marija Magdalena svjedokom uskrsnuća.

Kristova blizina preobražava čovjeka i on ne nastavlja živjeti kako je to do tada činio. Promjena je korjenita i izvana vidljiva. Zato i vjernik ne treba gledati na sebe kao na pravednika. Nego, svjestan svoje malenosti i slabosti, tražiti Krista i truditi se što više mu se približiti. Taj će susret rezultirati spoznajom samoga sebe. Spoznat ćemo svoje slabosti i mane, shvatit ćemo da se trebamo obratiti i da je svaka idealna slika o sebi samo privid, jer nismo bili dovoljno blizu Kristu.

Prihvatanje spasenja

Tko je u stalnom traganju za Bogom, u stalnom je procesu obraćenja, jer mu Božja blizina ne dopušta da se zavarava svojom bezgrješnošću i vjerničkom besprijekornošću. On je u stalnom procesu nastajanja novog, a to novo je on sam.

Sada kada se polako približavamo vrhuncu korizme koji je obilježen i velikim uskrsnim ispovijedima, počnimo u molitvi tražiti od Boga da nam otvori oči te da mogemo vidjeti sebe u pravom svjetlu, bez ikakvih iluzija i zavaravanja. To će nam pomoći da se dobro ispovjedimo i na najbolji način zaključimo svoju pripremu za Uskrs. Ta želja da se mijenjamo i rastemo u moralnom i vjerskom pogledu je prihvaćanje Božje ruke spasenja, koja je prema nama pružena Kristovom smrću i uskrsnućem. Bog želi da se svi ljudi spase, ali to moramo željeti i mi sami, jer on ništa ne nameće, nego nudi, a naše je da prihvatimo.

Subotički svjetski prvaci (II.)

Osvajači brojnih titula

Subotica je i grad sportova i sportaša s dugom tradicijom, koji je iznjedrio mnoge olimpijske šampione. Osim poznatih sudionika Olimpijskih igara, Subotica ima više svojih svjetskih prvaka o kojima se malo zna. Postati svjetski prvak, kao i biti sudionik Olimpijskih igara, nije nimalo laka stvar. Treba proći mnogo znoja i imati ogromnu upornost da bi se postigli takvi rezultati. U nastavku priloga u našem tjedniku upoznajemo naše čitatelje sa subotičkim svjetskim sportskim prvacima.

Zoran Kalinić (Subotica, 20. 7. 1958.) nastavio je postizati uspjehe koje su zacrtali braća **Tibor** i **Vilim Harangozó** pod rukom trenera **Todora Rakića**. Postao je svjetski prvak u parovima s **Dragutinom Šurbekom** (1983.), koji su u istom sastavu bili prvaci Europe (1982. i 1984.), a osvajač je trećeg mjesta u Europi 1983. s ekipom Jugosla-

slavije. Osvajao je državno prvenstvo četiri puta. Još kao omladinac je ispoljio svoj izvanserijski talent i kvalitetu osvajanjem pojedinačnog omladinskog prvaka Europe, kao i u parovima s **Erzsébet Palatinus** 1977. godine. Među njegove uspjehe spadaju osvojena prva mjesta na međunarodnim prvenstvima Italije, Belgije, Mađarske, Skandinavije, ČSSR, Zapadne Njemačke, Švedske i Jugoslavije. Osvajač je mnogih prvenstava u klupskim natjecanjima s *Crvenom zvezdom*. Za svoje uspjehe nagrađen je mnogim sportskim i društvenim nagradama, Zaslužni je sportaš Jugoslavije. Bio je predsjednik Stolnoteniskog saveza Srbije.

Refik Memišević Brale (Bačko Novo selo, 14. 5. 1956. – Subotica 05. 1. 2004.) jugoslavenski je višestruki državni prvak u hrvanju grčko-rimskim stilom. Prvu titulu prvaka Jugoslavije je osvojio 1973. godine, potom titulu pr-

vaka države osvaja osam puta. U svojoj karijeri imao je preko 500 borbi. Nastupao je u kategoriji preko 100 kg i često imao borbe s protivnicima koji su bili mnogo teži, ali svojom tehnikom i taktikom izlazio je na kraj s njima. Četiri puta je bio državni prvak (1977., 1978., 1980., 1981.). Prvak Balkana je bio dva puta. Na Mediteranskim igrama je bio dva puta pobjednik (1979. i 1983.). Na svjetskom prvenstvu 1981. godine osvojio je prvo mjesto, a dva puta je bio viceprvak: 1978. i 1982. Na Olimpijskim igrama je 1980. osvojio četvrto mjesto, a 1984. osvaja srebrnu medalju nakon diskvalificiranja **Johansona** (Švedska) zbog korištenja dopinga. Kao vrhunki sportaš postao je zaslužni sportaš Jugoslavije i nosilac nagrade *Jovan Mikić Spartak* i bio je dva puta najbolji sportaš Subotice. U njegovu čast kao višestrukog prvaka Jugoslavije svake godine održava se memorijal *Refik Memišević Brale* u hrvanju.

Marija Vuković-Milićević (Subotica, 1944.) rođena je u »letačkoj« obitelji. Otac joj je bio padobranac, a majka pilot jedrilicar. Još kao dijete je zavaljela nebeske visine. Veoma rano je postala reprezentativka, jer je oborila nekoliko rekorda. Visoko je obrazovana na Tehnološkom i građevinskom fakultetu. Bavila se gimnastikom i plivanjem uz povremeno letenje. Stala je vrlo brzo u vrh jugoslavenskog sporta šezdesetih godina. Tih godina postiže pet državnih rekorda skokom s 5.380 metara, sa zadržkom i četiri rekorda u skokovima na cilj od kojih na padobranskom prvenstvu 1965. godine u Portorožu postiže i svjetski rekord sa skokom sa 1.500 metara na cilj s rezultatom 0,1

metara. Prilikom postavljanja ovog rekorda povrijedila je kralježnicu i završila sportsku karijeru. I danas je aktivna. Počasna je članica Akademskog aerokluba i članica Udruženja žena – letača.

Davor Štefanek (Subotica 12. 9. 1985.) hrvač subotičkog *Spartaka*, *Proletera* Zrenjanin, *Partizana* Beograd i konačno ponovno *Spartaka* Subotica. U svojoj karijeri osvojio je prvo mjesto i zlatnu medalju u juniorskoj kon-

kurenciji 2005. godine. To isto je učinio i u Taškenti osvojivši svoju drugu zlatnu medalju 2014. u seniorskoj konkurenciji. Osvojio je i srebrnu 2018. odnosno brončanu medalju 2015. godine. Na europskim prvenstvima osvajao je srebrne medalje 2004., 2016. i 2017. Svoje učešće na Mediteranskim igrama dokazao je osvajanjem zlatne medalje 2009. odnosno srebrnih medalja 2005. i 2018. Krunu u bogatoj karijeri ostvario je osvajanjem zlatne medalje na Olimpijskim igrama 2016. U svojoj karijeri proglašen je i za najboljeg hrvača na Kupu europskih prvaka 2006. kao i za sportaša godine Grada Subotice. Trener mu je bio također svjetski as **Sreten Damjanović**. Veliko priznanje dobio je izborom na mjesto predsjednika Sportskog saveza R. Srbije.

Martin Mačković (Subotica, 4. 9. 1995.) počeo se baviti veslanjem veoma rano u Veslačkom klubu *Palić* uz svog brata (2005). Vrijednim radom dostiže i osvaja brončanu kolajnu 2012. na Europskom prvenstvu. Sudionik je na tri svjetska prvenstva 2013., 2014. i 2015. Osvojio je brončanu kolajnu 2015. godine s **Viktorom Pivačem**. U 2012. godini postigao je dobre rezultate na svjetskom i europskom juniorskom prvenstvu, kao i u nastupu na Balkanijadi u Plovdivu. Kao junior sudjeluje na europskom i svjetskom juniorskom prvenstvu u Zagrebu, gdje osvaja dva druga mjesta. Na svjetskom prvenstvu 2016. godine Mačković osvaja zajedno s Viktorom Pivačem prvo mjesto u dvojcu bez kormirala u kategoriji seniora do 23 godine. Početkom 2015. godine nastavlja školovanje u Sjedinjenim Američkim Državama gdje sudjeluje u ekipi sveučilišta. Kao student i član osmerca posade sveučilišta *Berkeley* postao je prvak Amerike i prvak Zapadne

obale. Nosilac je priznanja najboljeg sportaša Subotice u dva navrata 2015. i 2016. godine.

Nogometna ekipa Srbije do 23 godine na Svjetskom prvenstvu 2015. u finalu za prvenstvo svijeta osvojila je titulu svjetskog prvaka. U ovoj ekipi bila su i dva nogome-

taša iz Subotice: **Stefan Milošević** i **Stefan Ilić**, članovi FK *Spartaka Ždrepčeva krv*.

Ovom popisu nosilaca prvaka svijeta treba dodati i boksača **Dragana Vujkovića**, koji je dva puta osvajao srebrnu kolajnu na prvenstvu svijeta 1974. i '75. godine. Nosilac je nagrade *Jovan Mikić Spartak*. **Momir Petković**, hrvač, pored osvajanja zlatne kolajne na Olimpijskim igrama također je bio dva puta osvajač srebrnog odličja na svjetskim prvenstvima 1978. i 1981., a bio treći 1977. godine. **Boško Marinko**, hrvač, pored dva sudjelovanja na Olimpijskim igrama osvajač je brončane kolajne 1970. na svjetskim prvenstvu. Nosilac je i nagrade *Jovan Mikić Spartak*.

Svi ovi postignuti uspjesi su vrhunac sportskog truda, rada i ostvareni su nakon mnogo prolivenog znoja i zavrjeđuju da im se s ponosom divimo i ne smijemo ih nikako zaboraviti. Zavrjeđuju u najmanju ruku da njihova imena i postignuti rezultati budu istaknuti na primjerenom mjestu u gradu bar na pomičnim panoima na Korzou kako bi suvremenici i budući naraštaji mogli vidjeti njihove postignute rezultate i ugledati se na njih.

Ljudevit Vujković Lamić

Mjesto obiteljskih uspomena

Kada bi ulice znale pričati... saznali bismo bezbroj zanimljivih pripovjedaka o životu i sudbinama ljudi koji su živjeli u kućama kraj kojih prolazimo. Otrgnute su od zaborava za buduće generacije, međutim, samo priče o prošlosti zabilježene u novinama, istraživanjima, kronikama ili osobnim i obiteljskim spomenarima. Za naraštaje koji dolaze, ako su pri tom zainteresirani za život grada kroz povijest, imaju veliki značaj, jer »mirišu« na »ono« vrijeme, tj. oslikavaju atmosferu koja više ne postoji pred očima suvremenika.

Na takav put memoriranja obiteljskih uspomena za potomke otisnuo se prošle godine **Ernő Arnold**, Subotičanin koji živi u inozemstvu, i stvorio kroniku Kertvaroša u kojem je rastao, a živio i u odraslom dobu. Vrlo zanimljivo, jer opisuje ovo naselje i u vrijeme izgradnje, kroz priče Ernőovog djeda. Djed po majci **Ádám Kudlik** pripadao je poznatoj obitelji koja je izrađivala muzičke žičane instrumente (i danas cijenjene među muzičarima). Kada je 1926. godine Ádám predao svoju ra-

dionicu mlađima, kupio je plac u Kertvarošu (u to vrijeme X. kvart), novom gradskom naselju tada urbaniziranom, kako bi napravio ljetnikovac i mjesto za odmor. Zasadio je voće i vrt i ovaj zeleni kutak učinio omiljenim u obitelji, opremajući ga i rekvizitima za igru unuka. Na gornjoj fotografiji, koja potječe iz obiteljskog albuma Ádámovog unuka Ernőa Arnolda, prikazan je taj ljetnikovac, pod čijim tremom stoje Ádám i supruga **Mária** 1929. godine. Osim što su detalji od drveta na trijemu prelijepi, ima tu i onih koji se nigdje drugdje nisu mogli vidjeti. Na vrhu kućice je stilizirana harfa! Lijevo

je propeler koji je uz pomoć vjetrov priređivao koncerte! Propeler je pokretao drvenu kuglu koja je udarala o osam mesinganih cijevi, »štimovanih na C dur skal« i proizvodila zvuke. Ljepota koju su dolazili i drugi vidjeti i čuti...

Ljetnikovac se do 1950. godine nalazio u ulici koja danas nosi ime Josipa Kraša. Poslije teških ratnih i poratnih godina i raznih oštećenja na ljetnikovcu objekt je srušen, a na istom mjestu podignuta je obiteljska kuća.

Raichleova palača

Vrsni arhitekt **Ferencz Raichle** (1869. – 1960.) je za vrijeme svoga radnog boravka i življenja u Subotici dugo bio podstanar u **Mamužičevoj** najamnoj palači, a onda je odlučio saizdati svoj dom. I to kakav. Ispostavit će se kako je njegova (Raichleova) palača, po mnogima, najljepša stambena zgrada ikada sagrađena na ovim prostorima i, uz kasnije podignutu Gradsku kuću, jedan od najprepoznatljivijih simbola secesije na sjeveru Bačke.

Zanimljivo je napomenuti kako je prvobitni projekt njegove buduće kuće (predan 19. siječnja 1903. godine) s visokim prizemljem na dvije etaže (suteran i nadzemni dio) bio odbijen od Gradskih vlasti uz obrazloženje kako

glasovite mađarske tvornice keramike **Zsolnay** iz Pečuha i mađarskom narodnom umjetnošću prezentiranoj u zbirkama ornamenata **Józsefa Huszke**. I tako je izgradnja ovog velebnog zdanja, pod stručnim nadzorom arhitekta **Adolfa Galija**, započela u veljači 1903., a okončana u prosincu iduće 1904. godine. Uporabna dozvola izdana je 9. siječnja 1905. i Ferencz Raichle, inače rođeni Apatinac, konačno se mogao useliti u svoj subotički dom, a Subotica je i službeno dobila svoju građevinsku ljepoticu.

Arhitektica Prčić-Vujnović također navodi: »Kuća, kao ni njegova ranija djela, nije bila statična, njene mase su pokrenute, pročelje ima dubinu, što govori ne samo o dobrom poznavatelju prostora već i o nemirnom duhu graditelja.

U osnovnoj ravni se nalazi zidno platno s prozorskim otvorima i velikim lukom lađe koja je provučena kroz dvije etaže. Ispred su izvučeni erkeri inspirirani drvenom arhitekturom Erdelja, u drugom planu, unutar lađe je erker s dva toskanska stupa i umjetničkim grbom, a iza njih su terase s ogradom od kovanog željeza. Ovakvo pročelje oblikovano u više ravnina stvara igru svjetla i sjena, i dodatnim efektima obogaćuje doživljaj«.

Umijeće i genijalnost Ferencza Raichlea ogleda se u vještini korištenja nekoliko posve različitih materijala (drvo, kovano željezo, keramika, mozaici, vitraji...) i njihovog kombiniranja s varijacijama nekoliko boja (zelena, ljubičasta, žuta,

tirkiz...). Njegova kreativnost stvorila je osebujnu građevinu, ljepoticu mađarske secesije i stala uz bok arhitekturi još jednog genijalnog stvaratelja secesije, **Antonia Gaudija** iz Barcelone.

Igrom sudbine, ali još više nepromišljenim poslovnim potezima koji su ga doveli do bankrota, Ferencz Raichle nije dugo uživao u svom remek djelu. U svojoj palači koja je, ispostaviti će se kasnije, njegovo najljepše graditeljsko djelo, živio je samo nekoliko godina. Poslije završetka Prvog svjetskog rata odselio je u Segedin, a potom i Budimpeštu u kojoj je i umro 1960. u svojoj 91. godini.

Raichleova palača je godinama mijenjala svoje imućne vlasnike, da bi 1949. godine prešla u gradsko vlasništvo. Proglašena je spomenikom kulture od velikog značaja, a u njoj se danas nalazi Suvremena galerija (nekada Likovni susret).

D. P.

se u okruženju parka Erzsébet, prema predviđenom prostornom planu mogu graditi isključivo katnice. Raichle je projekt preradio i izmijenjene nacрте je predao na uvid desetak dana kasnije (28. siječnja), korekcije su bile prihvaćene i izgradnja je mogla započeti. Arhitektica **Gordana Prčić-Vujnović** u jednom svom radu na temu Raichleove palače navodi zanimljive razloge zbog čega je budući dom obitelji Raichle postao jedinstvenom gradskom kulturnom i umjetničkom baštinom... »Od prosječnog rješenja bečke secesije napravio je remek djelo mađarske varijante secesije... Je li to bio revolt i želja za dokazivanjem vlastitih kvaliteta ili odluka da pridobije simpatije nacionalno orijentirane vlasti, možda je to bilo čisto pomodarstvo ili pak njegova logična razvojna transformacija i potpuno ostvarenje kao arhitekta...«.

Analitički gledano, nesporna je činjenica njegove inspiriranosti djelima **Odon Lechnera**, keramikom nadaleko

Knjiga i film na međuškolskom natjecanju *Čitanjem do zvijezda*

Poznati predstavnici Subotice za državnu razinu

Ponedjeljak, 21. ožujka, bio je poseban dan. Ima više razloga za to. Stiglo nam je kalendarsko proljeće, bio je Svjetski dan poezije, Svjetski dan šuma, Svjetski dan osoba s Down sindromom, dan rođenja **Ivana Gorana Kovačića**, Međunarodni dan borbe protiv rasne diskriminacije i uz sve to još međuškolska, županijska razina natjecanja *Čitanjem do zvijezda* za učenike osnovnih i srednjih škola koji nastavu pohađaju

1. mjesto: ekipa OŠ *Matko Vuković* iz Subotice:
Andrija Matković, Valentin Čović i Lea Vojnić Purčar
mentorica: **Mirjana Crnković**
2. mjesto: ekipa OŠ *Matko Vuković* iz Subotice:
Lea Vojnić, Ivona Stantić i Iva Francišковиć
mentorica: Mirjana Crnković

na hrvatskom jeziku u Subotici, Maloj Bosni, Tavankutu i Đurđinu. Divan dan!

Zadržimo se malo na *Čitanjem do zvijezda*. To smo imali samo mi.

U organizaciji i prostorijama Gradske knjižnice Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ* 24 osnovca i 4 srednjoškolca sastali su se da posvjedoče kako vole čitati. A čitali su prethodnih mjeseci i jedni i drugi po tri knjige te pogledali istoimena tri filmska uratka snimljena po spomenutim knjigama jer je ovogodišnja tema kviza bila »Knjiga i film«.

Tako su se u ponedjeljak, 21. ožujka 2022. godine, u dvije kategorije, online kvizu znanja i kreativnom uratku – plakat natjecali učenici iz osnovnih škola *Matko Vuković* iz Subotice, *Matija Gubec* iz Tavankuta, *Ivan Milutinović* iz Male Bosne i *Vladimir Nazor* iz Đurđina kao i Politehničke srednje škole. Svi su oni prošli školska natjecanja, a ovo međuškolsko (županijsko) su prošle po dvije ekipe u testu znanja, odnosno dva plakata u kategoriji osnovaca i jedna ekipa i plakat u kategoriji srednjoškolaca.

To su:

Osnovna škola:

kategorija ispit znanja:

kategorija plakat:

1. mjesto: OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina:

Sara Dulić, Julija Mrkaljević

mentorica: **Monika Ivanović**

2. mjesto: OŠ *Matko Vuković* iz Subotice:

Anđela Kutuzov

mentorica: Mirjana Crnković

Srednja škola:

kategorija ispit znanja:

1. mjesto: ekipa Politehničke škole iz Subotice:

Justina Loghin, Dario Bošnjak i Izabela Tot

mentorica: Monika Ivanović

kategorija plakat:

1. mjesto: Politehnička škola iz Subotice:

Marin Vukov

mentorica: Monika Ivanović

Čestitamo pobjednicima, ali i svim ostalim sudionicima koji su uživali čitajući odlične knjige na temu »Knjiga i film«. Za svoj trud i sudjelovanje svi su nagrađeni knjigama i zahvalnicama, a oni najbolji dobili su diplome kao i prekrasne nagrade koje im je osigurala *Hrvatska riječ*, od puzzlea, zidnih satova sa slikom Gradske kuće, foto albuma i pribora za crtanje. Najveća će im nagrada svakako biti sudjelovanje na posljednjoj, državnoj razini natjecanja koje će, nadamo se posljednji put, biti održano online 5. i 6. svibnja za osnovce, odnosno 9. svibnja za srednjoškolce.

Organizatori ovog kviza za poticanje čitanja su Knjižničarsko društvo Međimurske županije, a u Subotici ga je provela Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

B. I.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Petra Dević**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 1. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem u Glazbenu školu

VOLIM: crtati, igrati se s prijateljima i biti vani

NE VOLIM: kada vani puše vjetar i što je školska torba teška

U SLOBODNO VRIJEME: igram se, crtam, šminkam i gledam crtiće

NAJ PREDMET: tjelesni odgoj, a volim malo i hrvatski

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: frizerka za bojenje kose, fotograf ili astronom. Još se ne mogu odlučiti što od ova tri.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vranogosi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva JKP »Vodovod i kanalizacija«, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je dana 18. 3. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Izgradnja trase vodovoda u ulici Balzacovoj, Gročanskoj, Batajničkoj, Bečkoj, Crnogorskoj, Platonovoj i Niala Armstronga u Subotici«, na katastarskim parcelama br. 23868/1, 25533, 25534, 22665, 22692, 23233, 23203, 23223, 23284, 23285, 23317, 23116, 31089 i 23084 K. O. Stari grad, Subotica. Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-86/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024 626 973.

.....

 Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 29. 3. 2022.

.....

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

..... Uredništvo

Antunović u djelima Sándora Oláha

Prvi put sam ovaj portret vidio na lijevoj stranici knjige **Matije Evetovića** *Život i rad biskupa Ivana Antunovića – narodnog preporoditelja* (Subotica, 1935.). Osim u toj knjizi, pojavljuje se i u drugim knjigama i publikacijama. Uvijek se taj portret pojavljuje u tom obliku i u crno-bijeloj tehnici. Međutim, u originalu postoji taj portret u boji i još jedan istog autora u stojećem stavu (cijela figura). Autor tih portreta **Sándor Oláh** napravio ih je 1935. godine. Za te portrete saznao sam tek 2013. godine kada sam se uključio u pripremu velike izložbe o biskupu **Ivanu Antunoviću** u povodu 125. obljetnice njegove smrti. Saznavši da se oni nalaze u Gradskom

muzeju u Subotici, zamolio sam restauratoricu, gospođu **Zsuzsannu Korhecz-Papp** da mi dostavi podatke o tim portretima. Dostavila mi je podatke koji se nalaze u Katalogu portreta u Gradskom muzeju u Subotici. Nakon toga mi je gospođa **Olga Kovačev-Ninkov** poklonila knjigu *Lica vremena* u kojoj su objavljeni portreti iz umjetničke zbirke Gradskog muzeja u Subotici u kojoj se na stranicama 202 i 203 nalaze spomenuti portreti s podacima koje ovdje objavljujem.

PORTRET CIJELE FIGURE BISKUPA IVANA ANTUNOVIĆA iz 1935. nalazi se pod brojem 275. Naziv portreta napisan je na srpskom i mađarskom jeziku kao i svi ostali podatci, jer je cijela knjiga objavljena dvojezično. Uz portrete se nalaze osnovni podatci iz života i rada biskupa Antunovića te na kraju podatci o samoj slici: ulje, platno, 193 x 113 cm. Sign. d.d.: OLÁH. Inventarni broj: U-2162. PROV: Portret je postavljen u Pučkoj kasini 1936. godine. Nakon Drugog svjetskog rata postao je dio zbirke Gradskog muzeja. Izlagano: 1935.: Izložba prošlosti Bunjevaca. Matica u Subotici.

U istoj knjizi pod rednim brojem 276. nalazimo sljedeće podatke: **BISKUP IVAN ANTUNOVIĆ** (1934 – 1935). Ulje, platno, 90 x 70 cm. Sign. d.d.: OLÁH. U-536. PROV: Slika je naručena za prostorije Gradske kuće po ugovoru s umjetnikom o besplatnom korištenju ateljea u gradskoj iznajmljenoj palači od 1. svibnja 1934. do 30. travnja 1935. Portret je bio postavljen u uredu predsjednika. Nakon Drugog svjetskog rata stavljen je u inventar Gradskog muzeja kao dio fonda. Izloženo: 1936. Izložba povijesnih dokumenata Srba i Bunjevaca Vojvodine, prvi kat Gradske kuće, Subotica; *Lica vremena*, GM-Su (Gradski muzej Subotica). R. (reproducirano): *Subotičke novine*, 15. 8. 1936., 3; Evetović, M., 1935., Sekulić, A., 2010., 4.

Navedeni podatci su preuzeti iz kataloga izložbe *Lica*

Portreti Sándora Oláha

u knjizi Matije Evetovića

Foto: Miklós Hevér

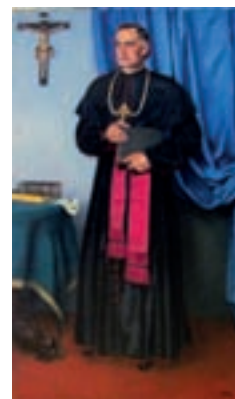

Foto: Zsuzsanna Korhecz-Papp

vremena – Portreti umjetničke zbirke Gradskog muzeja u Subotici 2013. godine, povjesničarke umjetnosti Muzeja Olge Kovačev-Ninkov.

Tada su u katalogu reproducirana oba portreta, a portret manjih dimenzija je bio izložen na spomenutoj izložbi tijekom dvije godine, od 2010. Drugi portret većih dimenzija je restaurirala Zsuzsanna Korhecz-Papp 2014./15. godine.

Za ovaj portret postoji zapisnik sačinjen u Kulturno-socijalnom odjeljenju grada Subotice od 6. veljače 1935. godine u kojem stoji: »Potpisani izjavljuje da otkazuje autorsko pravo na sliku biskupa Ivana Antunovića u korist preuzv. gosp. Lajče Budanovića sa napomenom da preuzv. gosp. Budanović može samo reprodukovati sliku biskupa Antunovića, ali pravo preslikavanja pripada samo autoru. Zapisnik se pročitao na maternjem jeziku, protumačio, usvojio i potpisao«. Zapisnik je potpisao autor portreta Sándor Oláh, zapisničar je bio **Lj. Vujković**, a svjedoci dr. **Matija Mamužić** i **Antun Stipić**. Ovaj dokument je prezentirao **Stevan Mačković** u svom izlaganju »Ivan Antunović u građi Povijesnog arhiva u Subotici« na Međunarodnom znanstveno-stručnom skupu »Ivan Antunović – narodni preporoditelj Hrvata u Ugarskoj«, održanom u Subotici 19. i 20. lipnja 2015. godine.

I jedan i drugi portret bili su dio spomenute izložbe o biskupu Ivanu Antunoviću pod nazivom »Život da mi bude Krist«. U Kalači je izložba bila postavljena u Nadbiskupskoj riznici Kalače, u kući **Istvána Katone** u kojoj je nekoć živio i radio kao kanonik i sam biskup Ivan Antunović. Izložba je bila otvorena od 6. lipnja do 31. listopada 2013. godine. Izložba u Gradskom muzeju u Subotici bila je otvorena na Antunovićev rođendan 19. lipnja 2015. i mogla se pogledati do 10. rujna iste godine.

Prvo okupljanje nogometne reprezentacije Hrvatske

Ogledni testovi protiv Slovenije i Bugarske

U godini koja donosi Svjetsko prvenstvo u Kataru, upravo u njegovom glavnom gradu sljedećih će se dana dogoditi prvi ovogodišnji ogledni dueli Hrvatske nogometne reprezentacije. Naime, prema zakazanim terminima prijateljskih susreta, u subotu, 26. ožujka, prvi rival će biti Slovenija, dok tri dana kasnije, 29. ožujka, slijedi kontrolni susret protiv Bugarske. Izbornik **Zlatko Dalić** pozvao je sljedeće igrače: Vratari: **Dominik Livaković** (*Dinamo Zagreb*), **Ivo Grbić** (*Lille*) i **Ivica Ivušić** (*Osijek*). Braniči: **Domagoj Vida** (*Beşiktaş*), **Dejan Lovren** (*Zenit*), **Mile Škorić** (*Osijek*), **Borna Barišić** (*Glasgow Rangers*), **Duje Ćaleta-Car** (*Olimpique de Marseille*), **Josip Juranović** (*Celtic*), **Joško Gvardiol** (*RB Leipzig*), **Borna Sosa** (*Stuttgart*), **Marin Pongračić** (*Borussia Dortmund*). Vezni: **Luka Modrić** (*Real Madrid*), **Mateo Kovačić** (*Chelsea*), **Nikola Moro** (*Dinamo Moskva*), **Mario Pašalić** (*Atalanta*), **Nikola Vlašić** (*West*

Ham), **Lovro Majer** (*Rennes*), **Kristijan Jakić** (*Eintracht Frankfurt*). Napadači: **Ivan Perišić** (*Inter*), **Andrej Kramarić** (*Hoffenheim*), **Josip Brekalo** (*Torino*), **Mislav Oršić** (*Dinamo Zagreb*), **Marko Livaja** (*Hajduk*) i **Ante Budimir** (*Osasuna*).

NAJJAČI IZBOR

Obzirom kako je u cijeloj nogometnoj Europi u tijeku tzv. reprezentativna stanka tijekom koje se igraju prijateljski susreti, izbornik Dalić imao je mogućnost poziva svih najboljih hrvatskih nogometaša, izuzev ozlijeđenih **Brozovića** i **Vrsaljka**, umjesto kojih je uslijedio pričuveni poziv za Škorića i Moroa. Sukladno tome, ogledi protiv Slovenaca i Bugara otvaraju mogućnost isprobavanja svih potencijalnih momčadskih formacija, te pružanja prilike igračima koji se žele nametnuti za mjesto u startnoj postavi. Naravno, prioritet i zagaranirano mjesto imat će »senatori« (stariji igrači s najviše nastupa) i nogometaši koji su iznijeli najveći teret uspješno odrađenih

kvalifikacija i oni koji se trenutačno nalaze u najboljoj formi. Najveća nedoumica je zasigurno obrambena vrsta i izbor taktičke formacija s kojom bi se možebitno trebalo igrati i na samom Svjetskom prvenstvu.

»Pokušat ćemo u objema utakmicama igrati s trojicom igrača u zadnjoj liniji, ali to ne znači da ćemo odustati od našeg sustava, ali imamo vremena pa ćemo poraditi na tome. Dosad smo igrali u formaciji 4-2-3-1 ili 4-3-3 i to je bilo dobro ili jako dobro, a sad ćemo probati sustav 3-5-2, jer nekolicina igrača u svojim klubovima igra u tom sustavu. Ponavljam, to ne znači da ćemo promijeniti sustav igre u nadolazećem razdoblju, ali želim vidjeti Perišića na poziciji koju igra u *Interu*, Gvardiola na lijevom stoperu... Nekad nemamo ni klasičnog napadača pa ćemo sve probati da budemo spremni reagirati u lipnju kad bude trebalo«, rekao je Zlatko Dalić u najavi ova dva kontrolna susreta.

D. P.

ATLETIKA

Mihaljević četvrti na SP

Najbolji hrvatski bacač kugle i nacionalni rekorder **Filip Mihaljević** nije uspio osvojiti medalju na dvoranskom Svjetskom prvenstvu u Beogradu. Hitac iz četvrte serije dužine 21,83 m bio je dostatan samo za četvrto mjesto. Naslov prvaka ponio je Brazilac **Romani** hicem od 22,53 m što je novi rekord svjetskih dvoranskih prvenstava.

Vuleta svjetska prvakinja

Skakačica u dalj **Ivana Vuleta** (nekada **Španović**) osvojila je naslov svjetske dvoranske prvakinja u skoku u dalj s preskočenih 7,06 m u četvrtoj seriji. Zanimljivo je istaknuti kako je najbolja srpska skakačica svih vremena imala samo dva ispravna skoka i obje postignute daljine su bile dalje od ostalih rivalki.

POGLED S TRIBINA Trio

Porazom na gostovanju kod Gorice (1:0) *Rijeka* je prepuštala treće mjesto *Hajduku* (bolja gol razlika) i nakon nekoliko lošijih partija kao da gubi korak u borbi za naslov. Istina, i dalje se ima igrati još dosta prvenstvenih susreta i u igri je još naramak bodova, ali se nekako sve više čini kako će se za naslov boriti trio: *Dinamo*, *Osijek* i *Hajduk*. Navedene momčadi ostvarile su pobjede u 28. kolu i s novim bodovima potvrdile šampionske aspiracije. Prvo je, u subotu, *Hajduk* uvjerljivo ispražio *Lokomotivu* (4:0) na svom Poljudu i prekinuo neugodnu seriju od tri susreta bez pobjede. Potom je *Dinamo*, istina s mukom, minimalno svladao *Slavena* u Koprivnici (1:0), da bi na koncu *Osijek* bio uvjerljiv na gostovanju kod *Šibenika* (3:0). Očekivani bodovi su upisani na konto i stanje na tablici pred reprezentativnu stanku je sljedeće: *Dinamo* uz susret manje dijeli prvu poziciju s *Osijekom* (57 bodova), dok su u pratnji *Hajduk* (također susret manje) i *Rijeka* s istih 52 boda. Na prvi pogled razlika od pet bodova se čini golemom, no zaostali susret između *Hajduka* i *Dinama* bi mogao dodatno zakomplicirati situaciju na vrhu. Tko pobijedi znatno je uvećao svoje šanse za naslov, a tko izgubi, posebice *Hajduk*, bit će u znatno nepovoljnijem položaju. Prvenstvo polagano ulazi u finiš, ostalo je

još osam susreta, plus taj zaostali derbi *Splicana* i *Zagrepčana*, i nema baš previše prostora za rasipanje. U sljedećem kolu, koje se igra tek u terminima od 2. do 4. travnja, očekuje nas derbi susret *Osijeka* i *Hajduka*, još jedan od onih koji bi u znatnoj mjeri mogli utjecati na situaciju u vrhu. *Dinamo*, koji doma igra s posljednjeplasiranim *Hrvatskim dragovoljcem*, najviše bi odgovarao neodlučni rezultat iz Gradskog vrta, baš kao i *Riječanima* koji priliku za vađenje imaju na gostovanju kod *Istre*.

No, prije ovih susreta čekaju nas dva reprezentativna, protiv Slovenije i Bugarske. Dodirna točka ovoga *Pogleda* s tekstom o reprezentaciji je i broj nogometaša iz 1. HNL koji su dobili poziv izbornika **Dalića** za put u Dohu. Snage domaćeg prvenstva predstavljat će vratari **Livaković** i **Ivušić**, branič **Škorić** i napadači **Oršić** i **Livaja**. Nije uopće loše uzimajući u obzir kvalitetu legionarskog odabira koji čine igrači iz najboljih europskih liga i njihovih najvećih klubova. Hrvatski klupski šampionat je, na koncu konca iznjedrilo sve te igrače i nogometno ih usavršio do unosnih transfera u planetarno popularne momčadi kao što su *Real*, *Chelsea* ili *Inter*. U godini predstojećeg Svjetskog prvenstva na kraj godine u Kataru predstoji nam »betoniranje« početne jedanaestorice koja bi trebala nastaviti stopama srebrne momčadi iz Rusije 2018. godine. Igrat će oni najbolji. Neovisno iz koje lige dolaze...

D. P.

Narodne poslovice

- * I kada okreneš novi list, ne zaboravi pročitano.
- * Kad postoji cilj, čak i pustinja postaje put.
- * Što manje napora i bit ćeš sve brži i jači.

Vicevi, šale...

Vraća se žena kući iz kupovine i pita je muž:

- Jesi li bila u prodavaonici?
- Jesam.
- I što ćemo jesti?
- Čizme.

Dolazi mladić kod svećenika na ispovijed i kaže:

- Oženio sam se.

Svećenik mu sav u čudu odgovori:

- Mladi gospodine, pa to nije grijeh.

Mladić odgovara svećeniku.

- Ja se svejedno kajem.

Mudrolije

- * Postoje dvije vrste boli – bol koja boli i bol koja promijeni.
- * Oni koji šećere riječi dok pričaju s tobom su isti oni koji će ti sipati sol na ranu.
- * Moje greške su samo moje. Poneke ispravim, poneke isprave mene.

Vremeplov – iz naše arhive

**Natjecanje iz hrvatskog,
Pula, 2010.**

Iz Ivković šora

Drumovi

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jevo, sidimo i mudrujemo, a da vam pravo divanim baš sam se niki i razbisnio. Ta kako i ne bi, ovim našim svitu niko nije napeko kolača. Lipo mi došlo da ovu dvojcu moji pajdaša ispravim na tarabe pa nek šibaje svaki na svoj salaš. Toliko su mi dosadili so tim njevim divanom, a jevo kašću vam i zašto. Došli su malopre sve zajapureni, bisni i oma navalili kudit. Joso veli oma s vrata da je zdravo žedan i to zato što je moro čekat cili deset minuti na semaforu u Kucuri jel se pravi drum. Jeto, toliko mu se steščalo da ni sam ne zna... Av, kad nisam puko. Ta sad nije dobro ni što se somborski drum prisvlači jel on, jeto, susto sideći u limuzini cili deset minuti, koliko je to puštanje s jedne pa s druge strane. A ni mu bilo teško čekat tridest godina da nam budne bolje. Ta mora se popraviti, ovaj naš drum je već tridest i šest godina kako je proširen i opravljen, dobro što je i došlo na red. Ima već svudan zakrpa po njem, a mi misto da kažemo fala Bogu mi rondzamo. Te jedan divani nije bilo pričeg, te drugi a kaki su nam atarski, pa treći ono je priče... Ajte, čeljadi, budite razumni pa priznajte, ta i ti atarski su ovi godina fajin urađeni. Opravljeno je fajin šorova, ta u di kojim nema više ni par salaša pa su ipak opravljeni. Stalno divane nike pripovitke o salaši, te ako se oprave drumovi vратиće se mladi, te procvataće, te ovako će bit te, onako... Poslušajte vi vašeg Branišu. Jeto, ja vam kažem: niko se neće vratiti. Ne kažem da neće bit kojigod salaš pritvoren u kaku kuću za odmor, što bi kazli vikendicu, al da će ova mlađarija doć živit, čuvat josag na strniki jal se drugim bavit, e budite cigurni da neće. A velik vam primer baš ovaj moj voljeni Ivković šor koji je dobio tvrd put baš tog lita kad sam bio u vojski, znači prija ravno četrdest lita. Koju godinu posli i telefon do poslednjeg salaša. E, da vam samo kažem, u to vrime je bilo u šoru oko pedeset salaša, lipi, di koji i novi novcati, a sad ima samo desetak i ni u svima nema svita, zvrje prazni. Svit je jal očo u varoš jal ostario i pomro, a sve je to bilo posli mećanja asfaltoškog puta i posli uvlačenja telefona, interneta i vaki-naki televizija. To znači da od vraćanja mladeži na starovinski način života, makar kaki on bio lip, zdrav i nafaljen nema ništa. Mladi vole bit u varoši jal selu, med svitom i gotovo. Triba i puštit nek žive svojim životom. Nama matorima to teško ide u glavu, mi smo tako odranjeni, al moramo priznat da su mladi u pravu. Svit ide unaprid, a ne unatrag. Vidio sam to sad niki dan i sam kad mi moj pajdaš Đura došo vuć đubre. Ko mislio nema ga tušta, za jedna prikolica pa ćemo mi to povući vilama. Ja sam, čeljadi moja, tako susto da vam ne možem kast. Kad smo završili, a ne bi ni završili da nam nije bilo dice, meni je jezik bio kugod mojem Roki u kanikuli kad lancom privrne labošku s vodom a niko to ne primeti. Susto sam kugod ker. I jeto da vas pitam: nije lipče kad lipo dođe s onim traktorskim vilama i nabaca za koji minut a ti stojiš i gledaš i nema ni žuljova ni ispleženog jezika? Hu, dosta sam mlio, čeljadi moja. Ajd, zbogom.

GRAD SUBOTICA

REPUBLIKA SRBIJA

NACIONALNA SLUŽBA ZA
ZAPOSŁJAVANJE

Na temelju članka 43. stavak 1. točka 7. Zakona o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti (*Sl. glasnik RS*, br. 36/09, 88/10, 38/15, 113/17 – dr. zakon, 113/17 i 49/2021), članka 11. stavak 1. točka 3. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (*Sl. glasnik RS*, br. 36/09 i 32/13), Akcijskog plana za razdoblje od 2021. do 2023. godine za provedbu Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji za razdoblje od 2021. do 2026. godine (*Sl. glasnik RS*, br. 30/21), čl. 94. i 129. Pravilnika o kriterijima, načinu i drugim pitanjima važnim za provedbu mjera aktivne politike zapošljavanja (*Sl. glasnik RS*, br. 102/15, 5/17 i 9/18), Lokalnog planskog dokumenta u području zapošljavanja Grada Subotice za 2022. godinu i Sporazuma o uređivanju međusobnih prava i obveza u realizaciji mjera aktivne politike zapošljavanja za 2022. godinu broj 2108-101-5/2022 od 24.02.2022. godine

GRAD SUBOTICA
I.
NACIONALNA SLUŽBA ZA ZAPOSŁJAVANJE
Raspisuju
JAVNI NATJEČAJ

ZA ORGANIZIRANJE PROVEDBE JAVNIH
RADOVA NA KOJIMA SE ANGAŽIRAJU
NEZAPOSLENE OSOBE U 2022. GODINI

I. OSNOVNE INFORMACIJE

Javni radovi su mjera aktivne politike za zapošljavanje koju organizira Grad Subotica u poslovno-tehničkoj suradnji s Nacionalnom službom za zapošljavanje Podružnice Subotica (u daljnjem tekstu Nacionalna služba) na kojima se angažiraju nezaposlene osobe u cilju očuvanja i unaprjeđenja radnih sposobnosti nezaposlenih, kao i ostvarivanja određenog društvenog interesa.

Poslodavac – izvođač javnog rada može organizirati provedbu javnih radova ukoliko uključi nezaposlene osobe prijavljene na evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje Podružnica Subotica – Grad Subotica iz sljedećih kategorija:

1. Romi,
2. osobe s invaliditetom,
3. osobe koje posao traže dulje od 12 mjeseci,
4. radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći,
5. mladi do 30 godina,
6. osobe starije od 50 godina.

Prije uključivanja u mjeru, Nacionalna služba provjerava ispunjenosti zakonskih i uvjeta ovog javnog natječaja za nezaposlenu osobu.

Maksimalna duljina trajanja javnog rada je četiri mjeseca, sukladno raspoloživim financijskim sredstvima.

Ugovorom o privremenim i povremenim poslovima utvrdit će se broj radnih dana za svaku osobu uključenu u javni rad.

Javni radovi se mogu izvoditi u područjima:

- održavanja i zaštite okoliša i prirode,
- održavanja i obnove javne infrastrukture,
- socijalne zaštite i humanitarnog rada.

Sredstva namijenjena organiziranju provedbe javnih radova koriste se za:

* **isplatu naknade za obavljen posao osobama angažiranim na javnim radovima** temeljem ugovora o privremenim i povremenim poslovima, u visini do 25.000 dinara po osobi, na mjesečnoj razini za pun fond radnih sati, odnosno srazmjerno vremenu radnog angažmana na mjesečnoj razini, uvećanu za pripadajući porez i doprinose za obvezno socijalno osiguranje; navedena naknada obuhvaća i troškove dolaska i odlaska s rada;

* **naknadu troškova provedbe javnih radova poslodavcu**, u svim područjima, jednokratno, u visini od:

- 1.000 dinara po osobi za javne radove koji traju mjesec dana,
- 1.500 dinara po osobi za javne radove koji traju dva mjeseca,
- 2.000 dinara po osobi za javne radove koji traju tri i četiri mjeseca;

* **naknadu troškova obuke:** u jednokratnom iznosu od 1.000 dinara po angažiranoj osobi koja je završila obuku koja se u ovisnosti od vrste i složenosti poslova može organizirati temeljem internog programa poslodavca izvođača javnog rada ili programu obrazovne ustanove. Nakon završetka obuke osobi se izdaje interna potvrda o stečenim kompetencijama ili javno priznata isprava ukoliko je obuku realizirao javno priznati organizator aktivnosti obrazovanja odraslih

II. UVJETI ZA PODNOŠENJE PRIJAVE

Pravo sudjelovanja na Javnom natječaju za organiziranje provedbe javnih radova na kojima se angažiraju nezaposlene osobe imaju izvođači javnih radova s područja Grada Subotice i to:

- javna komunalna poduzeća
- ustanove socijalne zaštite
- udruge građana registrirane za područja u kojima se realiziraju javni radovi

Pravo na dodjelu sredstava za organiziranje provedbe javnog rada poslodavac – izvođač javnog rada može ostvariti pod uvjetom da je izmirio ranije ugovorne i druge

obveze prema Nacionalnoj službi i Gradu Subotica, osim za obveze čija je realizacija u toku, ukoliko iste redovito izmiruje.

III. PODNOŠENJE PRIJAVE Dokumentacija za podnošenje prijave:

- popunjena prijava za provedbu javnog rada na propisanom obrascu, s detaljno razrađenim aktivnostima u termin planu;
- preslik rješenja nadležnog tijela o upisu u registar, ukoliko poslodavac – izvođač javnog rada nije registriran u APR-u;
- fotografije mjesta izvedbe javnog rada – za javne radove koji se provode u području održavanja i zaštite okoliša i prirode i održavanja i obnove javne infrastrukture (maksimalno tri fotografije za svaku lokaciju);
- preslik licence za pružanje usluga, sukladno propisima u području socijalne zaštite – za javne radove koji se provode u području socijalne zaštite, odnosno koji se odnose na pružanje pojedinih usluga socijalne zaštite (dnevne usluge u zajednici – pomoć u kući i dr., usluge potpore za samostalni život – personalna asistencija i dr.);
- informacije o korisnicima usluga (broj i struktura) – za poslodavca – izvođača javnog rada iz područja socijalne zaštite i humanitarnog rada.

Ukoliko poslodavac – izvođač javnog rada organizira obuku, potrebno je priložiti interni program obuke ili program obrazovne ustanove na propisanom obrascu Nacionalne službe, te životopis instruktora/predavača, osim poslodavca – pružatelja usluga socijalne zaštite, koji podleže obvezi osposobljavanja novozaposlenih sukladno zakonu.

Nacionalna služba zadržava pravo tražiti i druge dokaze i dokumentaciju od važnosti za provedbu postupka odlučivanja o odobravanju sredstava za provedbu javnih radova.

Nacionalna služba u suradnji s poslodavcem vrši odabir nezaposlenih osoba koja će biti uključena u javni rad.

Način podnošenja prijave

Prijava za provedbu javnog rada podnosi se u dva primjerka organizacijskoj jedinici Nacionalne službe Podružnice Subotica, neposredno, putem pošte ili elektroničkim putem, na propisanom obrascu koji se može dobiti u organizacijskoj jedinici Nacionalne službe Podružnice Subotica ili preuzeti na internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs i internetskoj stranici Nacionalne službe za zapošljavanje www.nsz.gov.rs

Nepotpune i nepravodobne prijave neće se razmatrati.

IV. DONOŠENJE ODLUKE

Odluka o odobravanju sredstava za provedbu javnog rada donosi se na temelju rang-liste, a nakon provjere ispunjenosti uvjeta Javnog natječaja i bodovanja podnese-

ne prijave, odnosno priložene dokumentacije poslodavca – izvođača javnog rada od strane Nacionalne službe Podružnice Subotica, uz prethodnu suglasnost Grada Subotice na formiranu rang-listu, u roku od 15 dana od dana isteka Javnog natječaja. Iznimno, prijave koje ispunjavaju uvjete Javnog natječaja, a po kojima nije pozitivno odlučeno u navedenom roku, mogu ponovo biti uzete u razmatranje ukoliko se za to stvore uvjeti.

Nacionalna služba i Grad Subotica prigodom odlučivanja procjenjuju opravdanost uključivanja broja osoba i/ili trajanja javnog rada iz prijave.

Popis poslodavaca – izvođača kojima je odobrena provedba javnih radova objavljuje se na oglasnoj ploči nadležne podružnice Nacionalne službe.

V. SKLAPANJE UGOVORA

Poslodavac – izvođač javnog rada dužan je nakon donešene odluke o odobravanju sredstava za provedbu javnog rada, a prije sklopljenog ugovora o provedbi javnog rada, sklopiti ugovor o privremenim i povremenim poslovima s osobama s evidencije nezaposlenih.

Datum angažiranja osoba s kojima je sklopljen ugovor o privremenim i povremenim poslovima ne može biti prije datuma sklapanja ugovora o provedbi javnog rada, niti nakon 30 dana od dana donošenja odluke o odobravanju sredstava za provedbu javnog rada.

Gradonačelnik Grada Subotice, direktor podružnice Nacionalne službe temeljem ovlasti direktora Nacionalne službe i poslodavac – izvođač javnog rada, u roku od 15 dana od dana donošenja odluke sklapaju ugovor kojim se uređuju međusobna prava i obveze i na temelju kojeg se isplaćuju sredstva. Iznimno, ukoliko od datuma donošenja odluke do kraja kalendarske godine ima manje od 15 dana, ugovor se sklapa do kraja te kalendarske godine.

Dokumentacija za sklapanje ugovora o provedbi javnog rada:

- ugovori o privremenim i povremenim poslovima s nezaposlenim osobama, kao dokaz o angažiranju osoba na javnom radu;
- novi termin plan potpisan od poslodavca – izvođača javnog rada, ukoliko je u postupku razmatranja prijave za provedbu javnog rada izvršena korekcija broja osoba i/ili duljina trajanja javnog rada;
- izjava poslodavca – izvođača javnog rada o imenovanju koordinatora javnog rada (koordinator angažiranih osoba na provedbi javnog rada može biti isključivo zaposleni / radno angažirani kojeg poslodavac – izvođač javnog rada imenuje odgovornim za izvršavanje ovih poslova);
- specifikacija sredstava – materijala za rad, sukladno odobrenim sredstvima za naknadu troškova provedbe javnog rada;
- potvrda banke o otvorenom namjenskom računu i karton deponiranih potpisa namjenskog računa, važećih u trenutku prijema sredstava osiguranja i davanja mjernične ovlasti / potvrda o otvorenom evidencijskom računu i obrazac ovjere potpisa (OP obrazac);

- odgovarajuće sredstvo osigurana ugovornih obveza sukladno izvoru financiranja poslodavca – izvođača javnog rada;
- za pravne osobe – dokaz o izvršenoj registraciji mjenica (popunjen i potpisan zahtjev za registraciju mjenica);
- preslik / očitana osobna iskaznica odgovorne osobe poslodavca – izvođača javnog rada.

U cilju zaključivanja ugovora o provedbi javnog rada, poslodavac – izvođač javnog rada u obvezi je dostaviti i odgovarajuća sredstva osiguranja ugovornih obveza:

1. Za pravne osobe:

- dvije istovjetne bjanko solo mjenice s mjeničnom ovlasti;

2. Za korisnike javnih sredstava:

- izjava odgovorne osobe, poslodavca – izvođača javnog rada korisnika javnih sredstava, da su osigurani svi preduvjeti za početak provedbe javnog rada i da ne postoji mogućnost prilaganja odgovarajućeg sredstva osiguranja.

Status poslodavca – izvođača javnog rada glede izvora sredstava financiranja bit će provjeren od Nacionalne službe, na temelju raspoloživih podataka Uprave za rizicu i Narodne banke Srbije.

Početkom provedbe javnog rada smatra se datum prijave na osiguranje prve nezaposlene osobe angažirane na javnom radu.

VI. OBVEZE IZ UGOVORA

Poslodavac – izvođač javnog rada dužan je:

- radno angažirane osobe zadržati do kraja trajanja javnog rada i izvršiti prijavu na obvezno socijalno osiguranje; u slučaju prestanka radnog angažiranja nezaposlene osobe, poslodavac – izvođač javnog rada u roku od 15 dana vrši zamjenu drugom nezaposlenom osobom (s područja Grada Subotice, prijavljenom na evidenciji Nacionalne službe) iz kategorija definiranih Javnim natječajem, za preostalo vrijeme provedbe javnog rada, čiji je odabir izvršila Nacionalna služba u suradnji s poslodavcem, a sukladno predviđenim trajanjem temeljem sklopljenog ugovora za provedbu javnog rada; **prije uključivanja u mjeru/zamjenu Nacionalna služba provjerava ispunjenosti zakonskih i uvjeta ovog javnog natječaja za nezaposlene osobe;**
- redovito, u zakonski utvrđenim rokovima, uplaćivati ugovorene naknade za obavljeni posao, na tekući račun osoba angažiranih na javnom radu i dostaviti dokaze;
- redovito uplaćivati pripadajuće poreze i doprinose za obvezno socijalno osiguranje osoba iz ugovora i dostaviti dokaze;
- redovito dostavljati dokaze o utrošku prenesenih sredstava za troškove naknade provedbe javnog rada, sukladno ugovoru;
- dostavljati dokaze o utrošku prenesenih sredstava za troškove obuke;

- organizirati zaštitu i sigurnost radno angažiranih osoba, sukladno zakonu i zahtjevu standarda za konkretne poslove javnog rada;
- dostaviti preslik interne potvrde / javno priznate isprave o stečenim kompetencijama radno angažiranih osoba na provedbi javnog rada nakon završene obuke, na propisanom obrascu;
- mjesečno dostavljati izvješće o provedbi javnog rada, na propisanom obrascu;
- Nacionalnoj službi omogućiti kontrolu realizacije ugovornih obveza i uvid u svu potrebnu dokumentaciju i tijekom provedbe javnog rada;
- obavijestiti Nacionalnu službu o svim promjenama važnim za realizaciju ugovora u roku od osam dana od dana nastanka promjene;
- dostaviti Nacionalnoj službi fotografije mjesta izvedbe javnog rada nakon završetka javnog rada – za javne radove koji se provode u području održavanja i zaštite okoliša i prirode i održavanja i obnove javne infrastrukture (maksimalno tri fotografije za svaku lokaciju).

U slučaju da poslodavac – izvođač javnog rada ne realizira obveze definirane ugovorom, dužan je vratiti iznos isplaćenih sredstava uvećan za zakonsku zateznu kamatu od datuma prijenosa sredstava.

VII. ZAŠTITA OSOBNIH PODATAKA

Svi osobni podaci koji budu dostavljeni Nacionalnoj službi bit će obrađivani isključivo u svrhu sudjelovanja na Javnom natječaju, a sukladno Zakonu o zaštiti osobnih podataka.

Pristup osobnim podacima imat će samo ovlaštene osobe Nacionalne službe koje su u obvezi čuvanja poverljivosti osobnih podataka i neće ih otkrivati trećoj strani, osim ako je to nužno u svrhu kontrole postupka provedbe Javnog natječaja ili revizije.

Nacionalna služba čuvat će osobne podatke u zakonom predviđenom roku, uz primjenu odgovarajućih tehničkih, organizacijskih i kadrovskih mjera.

Osobe čiji se podaci obrađuju imaju pravo na pristup, ispravak i brisanje svojih podataka, pravo na ograničenje obrade svojih podataka, pravo na prigovor i pravo na pritužbu Povjereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu osobnih podataka.

VIII. OSTALE INFORMACIJE

Informacije o javnom natječaju mogu se dobiti u organizacijskoj jedinici Nacionalne službe Podružnice Subotica putem telefona 024/644-627, na internetskoj stranici Grada Subotice

www.subotica.rs ili na internetskoj stranici Nacionalne službe www.nsz.gov.rs

Javni natječaj otvoren je od dana objave u sredstvima javnog informiranja, a rok zaprimanja prijava za sudjelovanje na Javnom natječaju je 11. travanj 2022. godine.

A znaš li ti

S drugarom u Poljsku

Svi imamo te omiljene likove za neke teme. S nekim savršeno razgovarate o poslu dok s nekim drugim planirate sjajna putovanja i avanture. Opet, taj susjed uvijek ima odlične recepte za podijeliti, a prijatelj iz osnovne škole uvijek ima dobrog majstora za preporučiti i uvijek neki savjet kako poboljšati neke stvari u kućanstvu. Od najdražih likova izdvajam prijateljicu s kojom imam sjajne planove za putovanja, drugu prijateljicu za sve što me muči, koja je ujedno i moj pogled na stvarnost i koja me nikad ne pušta s puta. Izdvajam prijatelja za zabavne i bezbrižne teme i prijatelja za muške teme, koliko god mi one nekad bile nimalo zabavne, ali ih toleriram samo

s njim. I da: imam ovog prijatelja za ideje, koji mi rijetko nedostaje, ali ponekad jednostavno dođem u slijepu ulicu.

Taj prijatelj je kriv što ćemo ovaj tjedan svi u Poljsku. Zbog brojnih obaveza, sati, puno problema, događaja i, ukratko, ukopanog života nisam imala vremena razmišljati o čemu bih pisala ovaj tjedan, a ništa se spontano nije isticalo. Pozvala sam prijatelja za ideje, koji je izgledao spreman čekati.

Kako o čemu? Pa neopravdano zanemaruješ Poljsku. A znaš li ti...

A onda je pokrenuo niz znaš li da u Poljskoj ima toliko različitih gradova da nema šanse da nećeš pronaći barem jedan koji ti odgovara. I nisu samo Krakow i Varšava poljski, iako ih moraš posjetiti, ali taj posjet možda ostaviti za novogodišnji izlet. Zatim je malo više pričao o povijesti ova dva grada i brzo krenuo dalje. Wroclaw je povijesna prijestolnica Šleske i kroz nju protječe pet rijeka (Odra i njenih pet pritoka), Gdanjsk je najvažnija poljska luka na

Baltičkom moru, Poznan je jedan od najstarijih gradova u zemlji, Lodz je jedan od glavnih kulturnih centara, Szczecin se može pohvaliti ptičjim utočištem u dolini Odre, a Lublin krase brojne znamenitosti.

U jednom trenutku sam ga pitala plaća li mu neka agencija za ovaj oglas, a on se nasmijao i rekao da je sve besplatno. Zatim je s puno žara opet nastavio priču o tome kako se Poljska može pohvaliti s 15 mjesta na UNESCO-vom popisu svjetske baštine. Među najpopularnijima je Stari grad Krakow, u blizini rudnika soli Wieliczka i bivšeg nacističkog logora Auschwitz-Birkenau. Sljedeći su Bialowieża šuma, povijesno središte Varšave, dvorac Malbork Teutonskih vitezova i drvene crkve u Karpatskoj regiji.

Stih ove pjesme odmah mi je doletio kada sam dobila informaciju da se jantar može naći u pijesku, na plažama Baltičkog mora. Netaknuta priroda poljske unutrašnjosti, obala na sjeveru i planine na jugu posjetiteljima pružaju širok raspon mogućnosti za odmor i opuštanje. Odmarališta na jugu privlače skijaše i planinare, a Baltičko more duge šetnje.

Na kraju, šlag je, naravno, izvrsna hrana, iako se u ove ukrase mogu uvrstiti i dvorci. Poljski dvorci jedni su od najimpresivnijih u cijeloj Europi i služe za pričanje povijesnih priča do danas. Od poznatih teutonskih kula od cigle do srednjovjekovnih utvrda i nevjerojatno vrijednih građevina, poljski dvorci zaslužuju pažnju svakoga tko posjeti zemlju. Popularne atrakcije uključuju

Kraljevski dvorac u Varšavi, dvorac Wawel u Krakowu i dvorac Malbork, koji se nalazi u istoimenom gradu, koji je najveći dvorac na svijetu, po površini koju zauzima.

A hrana? Pa ona je jako ukusna i varira od regije do regije, pa je raznolika. Na sjeveru su, logično, popularni riblji specijaliteti, dok je na jugu cijeli popis namirnica, ali ne propustite probati tradicionalne piroge. Tu su i flakice, bigosi, razne vrste kobasica i sireva, đevreci, a kao deserti vrlo su popularni uštipci i mak.

Da ne bude kako je sve od prijatelja s preporukom, ono što sam zapamtila je da je Poljska zemlja glazbe. Znamo da je **Chopin** najpoznatiji poljski skladatelj, ali cijela poljska glazbena scena i danas je bogata i šarena, od jaza do klasične glazbe, a parkovi i trгови su mjesta gdje se za lijepog vremena održavaju brojni koncerti. U idealnom slučaju, bilo bi lijepo uživati u poljskom parku sada kada je lijepo vrijeme.

Gorana Koporan

5+Plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobilu i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE
www.mlos.rs
 011/ 715 23 00
RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS
KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

GLAS

U IME NAS

12

HRVATI

ZAJEDNO ZA VOJVODINU VOJVOĐANI

DEMOKRATSKI SAVEZ
HRVATA U VOJVODINI